

SCHAPENDOESIEN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

Schapendoes rodun rotukohtainen jalostuksen tavoiteohjelma

Hyväksytty rotuyhdistyksen yleiskokouksessa	17.10.2004
Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa	09.11.2004
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt	17.02.2005
Päivitetty	18.10.2009

Sisällys:

1. Yhteenveto	2
2. Rodun tausta	2
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia	3
4. Nykytilanne	6
4.1 Populaation koko ja rakenne	6
4.2 Jalostuspohja ja siitosmateriaali	9
4.3 Luonne ja käyttöominaisuudet	12
4.3.1 Luonne ja käyttöominaisuudet luonnetestin perusteella	13
4.3.2 Käyttö harrastuslajeissa kokeiden ja tuloksien perusteella ..	16
4.4 Terveys	17
4.4.1 Rodulla Suomessa todetut merkittävät sairaudet ja viat	17
4.4.2. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja Kennelliiton kirjaamat terveystulokset	18
4.4.3 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista	22
4.4.4 Rodun terveystarkastukset Suomessa	
4.4.4.1 Vuonna 2004	23
4.4.4.2 Vuonna 2008	24
4.5 Ulkomuoto	26
5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta	28
6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat	30
6.1 Visio	30
6.2 Rotuyhdistyksen tavoitteet	30
6.2.1 Yleiset tavoitteet	30
6.2.2 Geenipohjan laajuus	30
6.2.3 Koiran terveys	30
6.2.4 Ulkomuodolliset ominaisuudet	31
6.2.5 Luonne	32
6.3 Rotuyhdistyksen strategia	32
6.4 Uhat ja mahdollisuudet	33
6.5 Varautuminen ongelmiin	34
6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi	35
6.6.1 Jalostustoimikunnan kokoonpano	35
6.6.2 Jalostustoimikunnan jäsenet	35
6.6.3 Jalostustoimikunnan tehtävät	35
6.6.4 Jalostuskoiralle asetettavat suositukset	36
6.6.5 Asiat joihin kiinnitetään huomiota	36
6.6.6 Uroksen omistajan vastuu	37
6.6.7 Näyttelysuositus/ ulkomuodon arviointi	37
6.6.8 Koiran kauppa ja kasvattajan vastuu	37
7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta	38
8. Lähteet	39
9. Liitteet	39

1. YHTEENVETO

Schapendoes on ja sen myös tulee olla todellinen paimenkoira, ei vaan luonteeltaan vaan myös ruumiiltaan ja sielultaan.

Vaikka schapendoes on nykyään pääasiassa seurakoira, sen tulee edelleenkin olla rakenteeltaan koira, joka tarvittaessa pystyy paimentamaan. Sen täytyy olla kevytrakenteinen, terveesti rakentunut koira, joka pystyy hyppäämään korkealle ja kääntymään nopeasti. Sen pitää olla luonteeltaan iloinen ja energinen. Schapendoesin pitää olla ystävällinen, eloisa, valpas ja rohkea, joskin melko pehmeä. Schapendoes on onnellinen, kunhan se saa olla omistajansa seurassa minne ikinä tämä meneekin.

Suomessa schapendoes on melko suosittu rotu myös näyttelyissä. **Kansallisissa näyttelyissä on esillä yleensä noin 10 koiraa ja kansainvälisten näyttelyiden koiramäärä nousee usein yli 40:n.**

Rotumääritelmä on hyväksytty vuonna 1971, mutta sitä on edeltänyt kahden vuosikymmenen kehittämistyö. Rodun kantakoirista on kehittynyt nykyinen koirakanta ja sen vuoksi kaikkialla maailmassa olevien schapendoesien sukutauluista löytyy samoja esi-isiä, ennemmin tai myöhemmin. Voimassa oleva rotumääritelmä on vuodelta 1999.

Schapendoesin voidaan sanoa olevan terve rotu. Sillä esiintyy jonkin verran silmäsairauksia, lähinnä kataraktaa ja PRA:ta. Näiden silmäsairauksien mahdollisia kantajia tulee jokaisen koiran sukutauluun, vähintään viiden polven sisällä. Vakavia, kuolemaan johtavia perinnöllisiä sairauksia tai vikoja on ollut vain muutamilla yksilöillä, joten niitä ei voida pitää suurena ongelmana. Rodulla esiintyy purentavikaa, napatyrää ja häntämutkaa.

Suomalaisten kasvattajien omaehtoisesti teettämien terveystutkimusten ja aktiivisen näyttelyissä käyntien ansiosta rodusta on ollut saatavilla tietoja jalostusta varten.

2. RODUN TAUSTA

Schapendoes on paimenkoirarotu, jota on käytetty lammaslaumojen paimentamiseen.

Vuosisadan vaihteessa schapendoeseja oli Hollannissa kaikkialla, missä oli kangasmaata ja lammaslaumoja. Paimenet arvostivat rodun väsymätöntä työskentelyhalua, älykkyyttä ja kykyä itsenäiseen työhön.

Tunnettu koira-asiantuntija P.M.C Toepoel on schapendoes-rodun kehittäjä. Hänen ansiostaan kiinnostus rotua kohtaan heräsi toisen maailmansodan aikana. Rotu oli lähes kadonnut vuosien 1940 ja 1945 välisenä aikana. Silloin käytettiin siitokseen jokaista schapendoesia, joka kyettiin löytämään. Hollannin schapendoes-rotujärjestö perustettiin vuonna 1947 ja Raad van Beheer (Hollannin kennelklubi) tunnusti rodun väliaikaisesti vuonna 1952. Vuonna 1954 laadittiin rotumääritelmä ja aloitettiin rotukirjan pito. Rotu hyväksyttiin lopullisesti vuonna 1971, jonka jälkeen vain rekisteröityjä koiria on käytetty siitokseen.

Hollantilaiset vaalivat rotua tarkasti ja oikean rotutyypin säilymistä pidetään tärkeänä. Sukulaisrotuja ovat partacollie, puli, pon, vanhaenglanninlammaskoira, briard, bergamasco ja Hassenin, Odenwaldin ja Ala-Reinin alueilla esiintyvä saksalainen "schafspudel". Nämä kaikki keskenään samantyyppiset koirat ovat vuoristokoirien pieniä muunnoksia.

Rotu levisi 1980-luvun lopulla myös muualle Eurooppaan. Nykyisin schapendoeseja on muutama yksilö myös Kanadassa ja USA:ssa. Suomeen ensimmäinen koira tuli vuonna 1989 Tanskasta, Fagus Funny Fellow ja sen vanhemmat olivat hollantilaisia. **Koira eli lähes 17,5-vuotiaaksi. Suomen mahdollisesti vanhin schapendoes lienee tällä hetkellä iältään 15 vuotta (syntynyt vuonna 1994). Tämä tieto on kuitenkin epävarma, mutta vuonna 1994 syntynyt Nalle-Haukun Erik, 14 vuotta, ainakin elää vielä.**

Rotua on tuotu Suomeen Ranskasta, Tanskasta, Saksasta, Hollannista, Itävallasta, Ruotsista ja Belgiasta. Ensimmäinen suomalainen pentue syntyi vuonna 1993.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

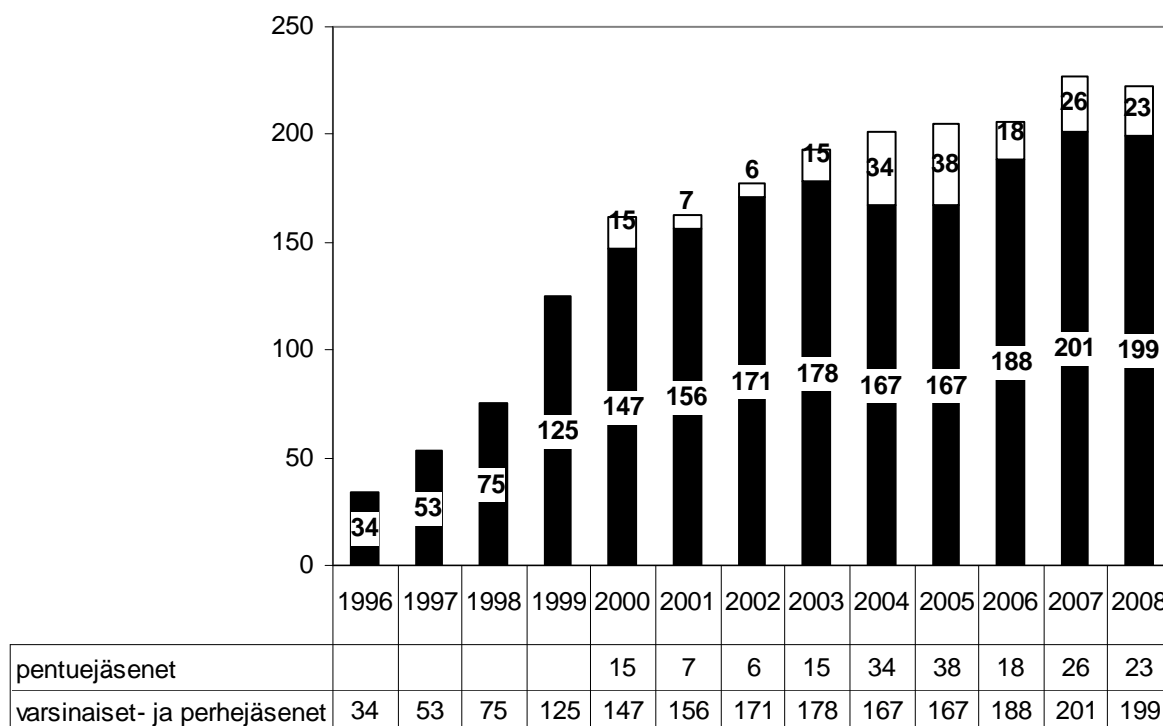
Schapendoes-rotu on aina kuulunut Suomen Seurakoirayhdistys ry:n alaisuuteen. Ensimmäinen rotuyhdistyksen perustamisesta päättävä kokous pidettiin 8.10.1995, jonka jälkeen yhdistys toimi rotujärjestön alaisena rekisteröimättömänä yhdistyksenä. Suomen Schapendoes merkittiin yhdistysrekisteriin 17.9.1998, ja se jatkoi toimintaansa Suomen Seurakoirayhdistyksen jäsenyhdistyksenä. Rotua harrastavan yhdistyksen aseman Suomen Kennelliitto myönsi keväällä 2004.

Suomen Schapendoes ry oli vuosina 2000 - 2008 Helsingin Seudun Kennelpiiri ry:n jäsen ja vuoden 2009 alusta voimaan astuneen sääntömuutoksen myötä Salpausselän Kennelpiiri ry:n jäsenyhdistys. Yhdistys on ollut myös vuodesta 2000 Suomen Kennelliitto ry:n jäsenyhdistys.

Yhdistyksen toiminta kattaa koko maan ja ensimmäisten vuosien jälkeen yhdistyksen toiminta on lähtenyt vilkkaana käyntiin. Yhdistyksen rotuesite on ollut saatavilla pentuvälittäjältä tai rotujärjestön infokopilta Voittaja-näyttelystä.

Jäsenmäärä

Yhdistyksen jäsenmäärä 1996 – 2008

Perustamista seuraavana vuonna yhdistykseen liittyi 34 jäsentä ja jäsenmäärä vuoden 2008 loppuun mennessä oli 222 jäsentä; tämä kattaa varsinaiset -, perhe- ja pentuejäsenet. Vuodesta 2000 on ollut mahdollisuus edullisemmalla jäsenmaksulla olla ensimmäisenä jäsenvuonna pentuejäsen. Vuoden 2009 alusta voimaan tulleen sääntömuutoksen myötä pentuejäsenyys muuttui yhdeksi sääntöjen mukaiseksi jäsenryhmäksi, minkä mukaan pentuejäsenellä on myös päätösvalta yhdistyksen asioissa.

Yhdistyksen jäsenmäärä kattaa laskennallisesti noin 25 % rekisteröityjen schapendoesien määrästä, mutta käytännössä määrä on suurempi, noin 50 %, koska monen jäsenen omistuksessa on useampi schapendoes.

Jalostustoimikunta, jalostustoimikunnan toimintaohje ja jalostustarkastukset

Yhdistyksen jalostustoimikunnan muodostavat jäsenet, joiden toimikausi on 3 vuotta.

Jalostustoimikunnan pääasiallisena tehtävänä on antaa puolueetonta ja asiantuntevaa neuvontaa, opastaa rodunjalostuksessa ja toimia yhteistyössä kasvattajien kanssa. Pääasiassa aloittelevat kasvattajat kysyvät urosehdotuksia nartuilleen. Kokeneemmat kasvattajat toimivat itsenäisemmin, ja osa heistä ei käytä jalostustoimikunnan palveluja lainkaan. Jalostustoimikunnan tehtävänä on kerätä ja julkaista tietoja tutkimustuloksista, sairauksista, pentueista, tuonneista ja vienneistä sekä näyttely- ja kilpailutuloksista. Samoin toimenkuvaan kuuluu rodun seuranta ulkomailla ja yhteyden pitäminen ulkomaisiin harrastajiin sekä rodussa todettujen sairauksien kartoittaminen ja seuranta.

Yhdistyksessä on pentuvälittäjä, joka jakaa tietoa rodusta ja suunnitelluista ja syntyneistä, kasvatuseritykset täyttävistä yhdistelmistä. Tietoa saa puhelimitse ja kirjallisesti. Kasvatuseritykset täyttävistä yhdistelmistä on lisäksi löydettävissä tietoa yhdistyksen nettisivuilta ja tämä palvelu on kasvattajille maksullista. Sivulla on lisäksi mahdollisuus ilmoittaa aikuisista kodinvaihtokoirista. Tämä palvelu on ilmaista ja mahdollista myös muille kuin yhdistyksen jäsenille.

Yhdistyksellä on ollut vuoteen 2009 asti erillinen jalostustoimikunnan toimintaohje, joka päätettiin omana erillisenä ohjeistuksena lakkauttaa, sen sisältyessä jalostuksen tavoiteohjelmaan.

Yhdistys on pyrkinyt hyödyntämään rodun kotimaasta kutsuttuja erikoistuomareita myös niin, että he ovat tehneet, aina kun se on ollut mahdollista, koirille jalostustarkastuksia. Tarkastuksessa hyväksytyt koirat on lisätty myös Hollannin yhdistyksen ylläpitämään jalostuskoirarekisteriin. Yhdistyksen järjestämässä tilaisuuksissa on tarkastettu yhteensä noin 75 koiraa.

Tuomareiden erikoiskoulutus ja kollegio

Yhdistys on osallistunut rotujärjestön järjestämiin rodun erikoiskoulutuksiin ja tuomarineuvottelutilaisuuteen. Tilaisuuksiin on laadittu materiaalia ja yhdistyksen edustaja on käyttänyt niissä puheenvuoron. Rodun ensimmäinen kollegio järjestettiin vuonna 2004. Yhdistys hankki tilaisuuteen arvioitavat koirat. Vuonna 2000 yhdistys järjesti epävirallisen koulutustilaisuuden, jonne kutsuttiin kaikki rodun suomalaiset tuomarit. Tilaisuudessa oli puhujana hollantilainen rodun erikoistuomari Erica Bakker-Woestinje. Tilaisuuteen osallistuivat tuomareistamme Paula Heikkinen-Lehkonen, Satu Tanner, Pentti Mattson, Reijo Tuovinen, Elina Tan-Hietalahti, Ritva Raita ja Gunnel Holm.

Yksi rodun rotumääritelmän alkuperäisistä kehittäjistä, ulkomuototuomari Annigje Schneider-Louter on elokuussa 2000 tehnyt rotumääritelmän tulkinnan. Englanninkielinen rotumääritelmän tulkinta sekä sen käännös on toimitettu kaikille schapendoeseja arvosteleville suomalaisille tuomareille.

Jäsenlehti, vuosikirja ja jäsentapahtumat

Yhdistyksen jäsenlehti ilmestyy neljästi vuodessa ja vuosikirja julkaistaan vuosittain.

Yhdistys on perustamisestaan alkaen järjestänyt kesäleirin ja muutaman kerran talvitapaamisen. Yhdistyksen kokouksissa on järjestetty luentoja ja jäsenille on ollut ruokatarjoilu. Yhdistys jakaa kiertopalkinnon parhaalle urokselle ja nartulle Vuoden Schapendoes-, Veteraani-, Nuori- ja Jalostuskoirakilpailussa, sekä Vuoden Kasvattajalle ja Agility-kiertopalkinnon. Lisäksi yhdistys jakaa yksityisten henkilöiden lahjoittamat Vuoden Tähti, Esson Kivi (TOKO), Vuoden Schapendoes Pennut, Vuoden Veteraanit, Agilitytulokas, PK-Schapendoes ja TOKO-Schapendoes kiertopalkinnot.

Yhdistys jakaa vuosittain myös Helin Malja -kiertopalkinnon yhdistyksen tai rodun eteen tehdystä työstä sekä Aktiivisuus-kiertopalkinnon jostain merkittävästä teosta rodussa/rodulle.

Yhdistys on järjestänyt rodun harrastajille tutustumistilaisuuksia erilaisiin harrastuslajeihin, koulutustapahtumia ja vapaamuotoisia tapaamisia Lahden ja Tampereen alueella sekä pääkaupunkiseudulla.

Yhteistyö muiden maiden kanssa

Yhdistyksellä on lähes perustamisestaan lähtien ollut vahvat yhteydet ulkomaille, erityisesti rodun kotimaahan Hollantiin. Hallituksen jäsenet ovat vierailleet Hollannissa rodun erikoisnäyttelyissä ja kansainvälisissä näyttelyissä. Hallituksen jäsenet/ yhdistyksen edustajat osallistuivat ensimmäisen kerran vuonna 2000 Hollannissa järjestettyyn "Euro Schapendoes Show"-näyttelyyn, sen yhteydessä järjestettyyn seminaarin sekä jäsenmaiden edustajien tapaamiseen.

Vuonna 2006 Suomi on ollut yhdessä muiden Euroopan maiden kanssa perustamassa kansainvälistä schapendoes-yhdistystä; International Schapendoes Federation (ISF). Yhdistys kokoontuu kerran vuodessa rodun kotimaan erikoisnäyttelyn yhteydessä Hollannissa ja Suomella on tässä organisaatiossa kaksi edustajaa. Jo ennen tätä on yhdistyksen edustaja ollut mukana eri maiden edustajista koostuvassa ryhmässä, jonka jäsenmaat vuorollaan järjestivät vuotuisen Euro Schapendoes Show'n ja sen yhteydessä seminaarin ja jäsenmaiden edustajien tapaamisen. ISF:n perustamisen jälkeen Euro Schapendoes Show pidetään edelleenkin sovitusti, eri maissa kiertävänä erikoisnäyttelynä ja Suomessa se pidettiin rodun virallisena erikoisnäyttelynä vuonna 2006. Suomen Schapendoes ry on Hollannin rotuyhdistyksen, Vereniging de Nederlandse Schapendoesin jäsen. Osana yhteistyötä vaihdetaan jäsenlehtiä Sveitsin, Tanskan, Ranskan, Saksan ja Norjan schapendoes-yhdistysten kanssa. Jäsenlehti postitetaan lisäksi Italian ja Luxemburgin schapendoes-yhdistyksille.

Olemme pyrkineet avoimesti kertomaan rodun tilanteesta Suomessa. Alkuaikoina tilanne vaikutti hyvin yksipuoliselta. Avoin tiedottaminen on kuitenkin tuottanut rodun kotimaan osalta tulosta ja nykyisin olemme saaneet arvokkaita tietoja myös tänne Suomeen. Myös Ranska ja Saksa ovat viime vuonna lähteneet mukaan jo melko avoimeen tiedottamiseen. Terveystilanteesta muissa pohjoismaissa ei valitettavasti tiedoteta.

Yhdistys on pyrkinyt vaikuttamaan näyttelytoimikuntiin saadakseen rotua arvostelemaan hollantilaisia erikoistuomareita. Ensimmäisiä Suomessa arvostelleita tuomareita olivat erittäin arvostettu, nyt jo edesmennyt Annigje Schneider-Louter sekä Anneke Brooymans-Schallenberg. Molemmat ovat olleet laatimassa rodulle rotumääritelmää. Heidän lisäksi rotua on saatu arvostelemaan hollantilaiset erikoistuomarit Jettie Alberts, Erica Bakker-Woestijnje, Roel v. Veen-Keur, Hans v.d. Berg, Jan de Gids, Willemine van Deijl, Hans Reinders, Godelieve Wit-Bazelmans, John Wauben, Rony Doedijns ja Jo Schepers. Lisäksi rotua ovat arvostelleet brittiläinen Mark James, sveitsiläiset Jan Nesvadba ja Barbara Müller sekä ranskalaiset Guy Jenny ja Bernard Pouvesle, jotka on Hollannissa nimetty rodun tunteviksi tuomareiksi.

Schapendoes yhdistyksien arvioidut jäsenmäärät ulkomailla

Hollanti	1530 jäsentä
Luxemburg	200 jäsentä
Norja	125 jäsentä
Ranska	150 jäsentä
Ruotsi	287 jäsentä
Saksa	326 jäsentä
Sveitsi	189 jäsentä
Tanska	295 jäsentä

Arviot perustuvat eri maiden yhdistyksien jäsenmääräänsä perustuvaan jäsenmaksuun ISF:lle.

4. NYKYTILANNE

4.1 Populaation koko ja rakenne

Ensimmäinen schapendoes rekisteröitiin rodun kotimaahan vuonna 1947, se oli uros nimeltään Pluis. Sen lisäksi nykyisen koirakannan takaa löytyvät kantakoirat uros Nöell sekä nartut Astra, Roetje, Pleun, Teddy ja Ingrid. Rotu on syntynyt, kun mainituista koirista lähti alkuun kolme linjaa, joihin lähisukupolvissa yhdistettiin myös kantakoirina mainitut Janneke, Tirza ja Boeloe.

Rotua on pyritty sen kotimaassa jalostamaan varovaisen viisaasti, rodun syntyhistoria huomioon ottaen, geenipohjaa laajentavasti. Rodussa ei myöskään maailmanlaajuisesti ole selkeästi löydettävissä linjoja tai yksittäisiä koiria, joiden jalostuskäyttö olisi ollut huomattavan runsasta.

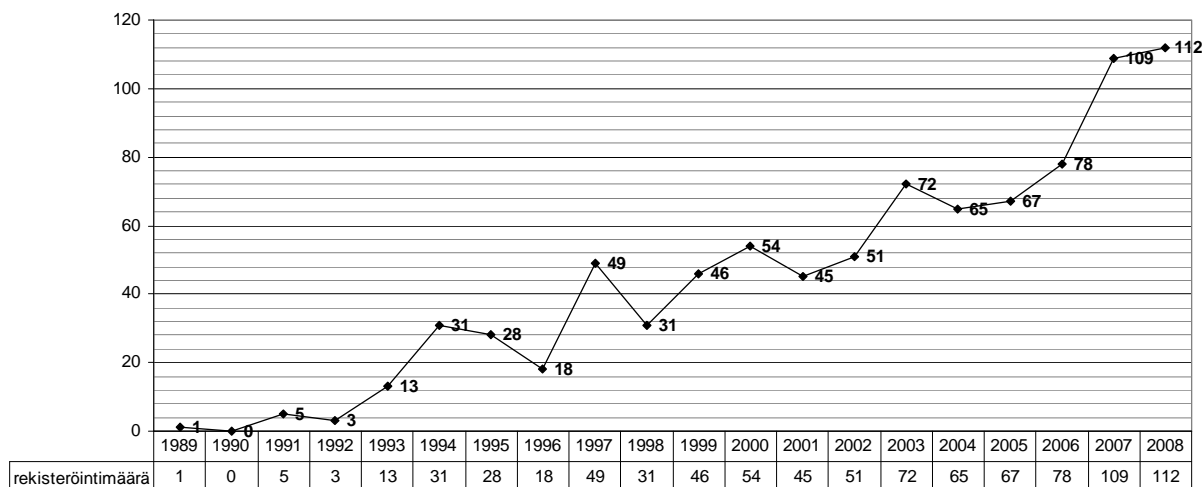
Kasvatustoiminta alkoi Suomessa vuonna 1993, kun ensimmäinen schapendoes pentue syntyi Suodenniemelle Nalle-Haukun kenneliin. Pentueen kasvattaja oli Anja Lahdenperä. Pentueen emä oli Saksasta tuotu Fiffi von Wulfskuhl ja isänä hollantilaista syntyperää oleva, Ranskasta aikuisena hankittu Utrecht De La Richesse.

Vuosina 1993 – 2008 Suomessa on syntynyt kaikkiaan 151 pentuetta. Pentueita on syntynyt keskimäärin 9,5 pentuetta/ vuosi. Näissä pentueissa on rekisteröity kaikkiaan 833 pentua, joista 419 uroksia ja 414 narttuja. Suomessa syntyneitä pentuja on rekisteröity keskimäärin 52 pentua/ vuosi ja pentueessa on ollut keskimäärin 5,5 pentua.

Vuoden 2008 loppuun mennessä Suomen Kennelliiton tilastojen mukainen kokonaisrekisteröintimäärä on 878 koira.

Rodussa tiedetään poisnukkuneen koirat Suomeen ensimmäisenä syntyneistä pentueista ja varmuudella tiedetään, että vain joitain yksilöitä on elossa vuonna 1994 – 1995 syntyneistä pentueista. Arvio poisnukkuneista kyseisellä ajalla syntyneistä on noin 60 koira. Tuontikoirista tiedetään poisnukkuneiksi noin 20 koira. Loppumäärä poisnukkuneita on saatu, kun on lisäksi arvioitu kaikista syntyneistä pentueista, vanhemmista pentueista poisnukkuneiksi noin 4 - 5 koira ja nuoremmista yksi koira. Schapendoes kannan arvioidaan olevan tällä hetkellä noin 700 yksilöä.

Kokonaisrekisteröinnit 1989 – 2008

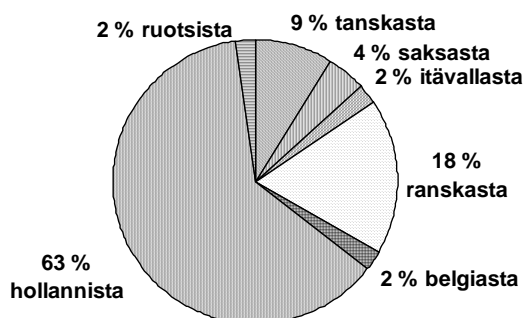

Tuonnit 1989 - 2008

Schapendoesien hankkiminen ulkomailta ja etenkin rodun kotimaasta on ollut melko hankalaa, koska koiria ei olla oltu kovin halukkaita myymään ulkomaille. Aktiivinen, pitkäjänteinen ja vahva yhteistyö rodun kotimaan kanssa on mahdollistanut jokseenkin erisukuisten koirien hankkimisen Suomeen. Koska schapendoes populaatio ei kaiken kaikkiaan ole kovin laaja, on viittä sukupolvea katsomalla, täysin erisukuisten koirien löytyminen lähes mahdotonta.

Schapendoeseja on tuotu kaikkiaan 45 koiraa, joista 21 urosta ja 24 narttua. Koiria on tuotu rodun kotimaan Hollannin lisäksi Saksasta, Ranskasta, Itävallasta, Belgiasta, Ruotsista ja Tanskasta.

Tuonnit 1989 – 2008

Tuontikoirien vuosittaiset rekisteröinnit

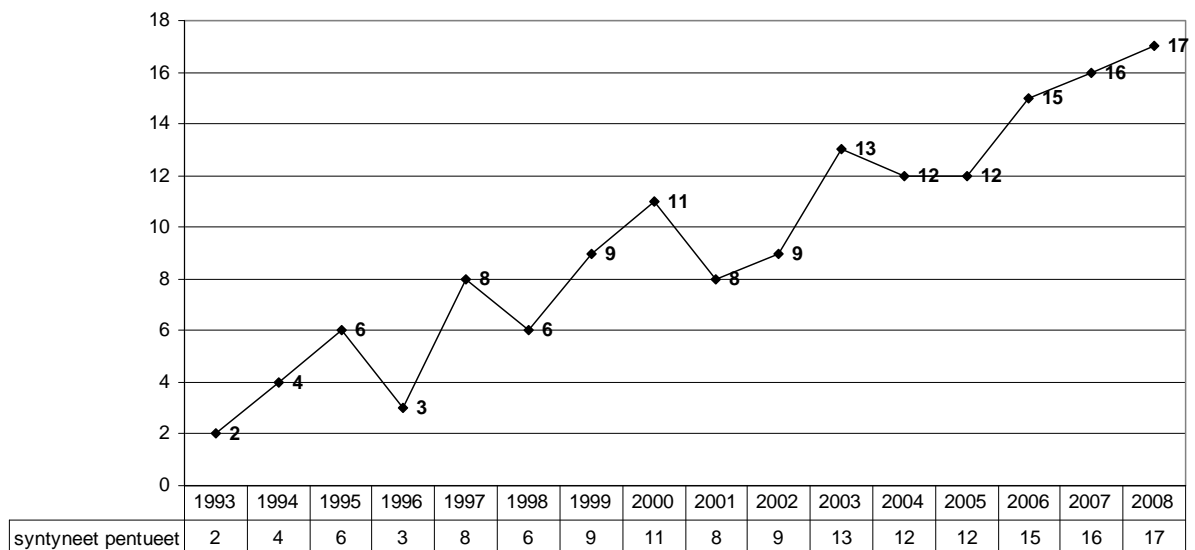
vuosi / maa	Saksa	Hollanti	Ranska	Tanska	Itävalta	Belgia	Ruotsi	yhteensä
1989				1				1
1990		1	1					2
1991	1	2	1					4
1992		2						2
1993		3	1					4
1994			1					1
1995		4	2					6
1996		3						3
1997		1						1
1998				1				1
1999		2						2
2000		3						3
2001		2		1				3
2002		1						1
2003	1							1
2004		1						1
2005			2					2
2006								-
2007		2			1			3
2008		1		1		1	1	4
yhteensä	2	28	8	4	1	1	1	45

Kasvattajat 1993 - 2008

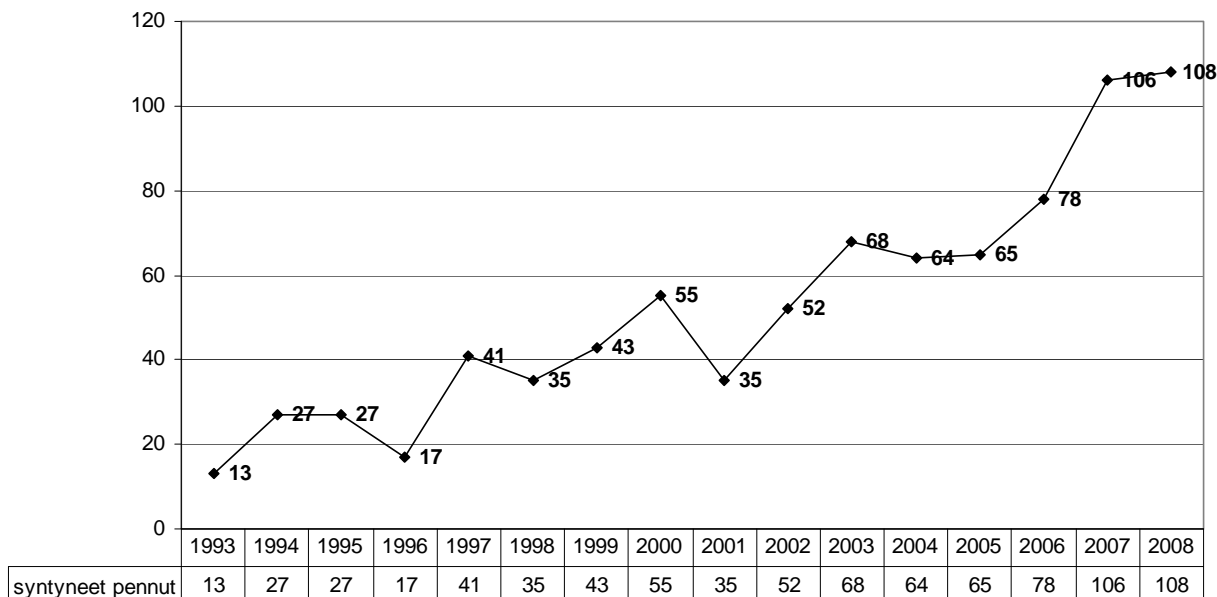
Schapendoeseja on Suomessa kasvattanut kaikkiaan 37 kasvattajaa, joista 28:lla on kennelnimi ja 9:lla ei ole kennelnameä.

Kennelnimi	Pentueita	Pentuja	% -osuus Suomeen syntyneiden rekisteröinneistä
LUMIKUONO	30	172	20.6
NALLE-HAUKUN	22	112	13.4
BOISTEROUS	18	102	12.2
BUFFING	13	92	11.0
TRASELI	11	66	7.9
SCHAJAM'S	5	22	2.6
SCANDOS	4	18	2.2
HANUMANIN	3	18	2.2
OF COLLIECLO	3	17	2.0
PUUPARRAN	3	19	2.3
CRAZZAN	2	13	1.6
IDA-WALLEN'S	2	7	0.8
KIIRANLÄHDE	2	8	1.0
RANGERIN	2	17	2.0
SCABBERS	2	15	1.8
SCHAPERRO'S	2	11	1.3
SWIFTY'S	2	12	1.4
AURINKOKEIJUN	1	5	0.6
AKVAVITIX	1	7	0.8
FEENIKS	1	5	0.6
FLYING DUSTER'S	1	4	0.5
FONDNESS	1	3	0.4
HIGH VOLTS	1	7	0.8
HEALTHFUL	1	6	0.7
LEHMUSVIRRAN	1	7	0.8
LEBENBAUM	1	1	0.1
ROCKRIVER'S	1	5	0.6
TINY SCOUNDREL	1	8	1.0
Ilman kennelnameä	15	54	6.5

Suomessa syntyneet pentueet 1993 - 2008

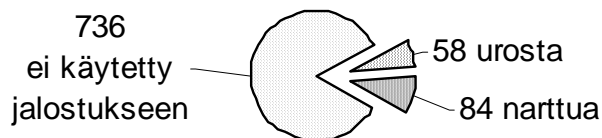
Suomessa syntyneiden pentujen rekisteröintimäärät 1993 - 2008

Alkuvuosina Suomessa oli jossain määrin totuttu siihen, ettei schapendoeseja aina ollut saatavilla ja näin omistajiksi valikoitui henkilöitä, joilla oli ollut enemmän aikaa tutustua rotuun. Viime vuosina rekisteröintimäärän lisääntyessä on oltu tilanteessa, jossa pentuja on lähes poikkeuksetta ilman pidempää odotusaikaa saatavilla. Vielä ei ole selkeästi ollut huomattavissa, että pennut olisivat ylitarjonnan vuoksi jääneet pidemmäksi aikaa myymättä.

4.2 Jalostuspohja ja siitosmateriaali

Vuosina 1993 – 2008 on siitokseen käytetty kaikkiaan 58 urosta ja 84 narttua.

Jalostukseen käytetyillä uroksilla on ollut 1 - 8 pentuetta ja jalostukseen käytetyillä nartuilla on ollut 1 - 5 pentuetta. Tilastollisesti kaikkien käytettyjen niin narttujen kuin uroksienkin jälkeläisten määrä koirakannasta laskettuna viimeisen kymmenen vuoden ajalta jää alle 8 %:iin.

Keskimäärin uroksilla on ollut 2,5 pentuetta ja nartuilla 2 pentuetta.

Suomeen tuoduista schapendoeseista jalostukseen on käytetty 14 urosta ja 17 narttua. Hollantiin johtavien linjojen osalta on mahdollista seurata koiran sukutaulua aina ensimmäisiin kantakoiriin asti.

Jalostukseen käytetyt Schapendoesit

UROKSET Nimi	Pentuja	Pentueita	Jälkeläis- % koirakannasta		
			10 vuotta	5 vuotta	1989–2008
BOISTEROUS NERON NEPALES	54	8	8 %	4 %	6 %
ARCOS V. SIEBSHUIS	45	7	6 %	4 %	5 %
DRECHTKANTERS KARL-ELVIS	35	6	5 %	3 %	4 %
ONNIMANNI V.H. ROLLECATERDEEL	36	8	5 %	2 %	4 %
FAGUS SIRIUS	33	7	5 %	2 %	4 %
SCANDOES PINKO	31	5	4 %	3 %	4 %
BUFFING PILVIPARTA	27	4	4 %	6 %	3 %
MONZA LIEVEKE AAN DE BRIKKENOVEN	26	5	4 %	3 %	3 %
ROCKRIVER'S ARCHIE	22	3	3 %	5 %	3 %
SCANDOES SWEET HONEY	21	4	3 %	5 %	2 %
LUMIKUONO HIPO HABANO	20	3	3 %	3 %	2 %
JOKER DU CHAMP DE LA GRIVE	30	7	3 %	0 %	3 %
URANUS DE LA VALLEE DES TROGLODYTES	16	3	2 %	4 %	2 %
LUMIKUONO HOMBRE HABANERO	16	3	2 %	4 %	2 %
BOISTEROUS RAINYMAN RAP	16	3	2 %	4 %	2 %
BUFFING CHILI CON CARL	16	2	2 %	3 %	2 %
VIREN JIKKE V.D. KORTE TOREN	14	3	2 %	3 %	2 %
NALLE-HAUKUN SWING HONEY	12	2	2 %	3 %	1 %
LEONARDO DE LA VALLEE DES TROGLODYTES	27	3	1 %	0 %	3 %
UTRECHT DE LA RICHESSE	47	8	0 %	0 %	5 %
JUNKY BEITSKE V.H. HASKERHÜS	22	4	0 %	0 %	3 %
HANUMANIN JUNGMAN	15	4	0 %	0 %	2 %

Jälkeläisprosentti koirakannasta laskettuna viimeiseltä kymmeneltä ja viideltä vuodelta, sekä kokonaisrekisteröinneistä. (%-luvut on pyöristetty yhden prosentin tarkkuudella.)

NARTUT Nimi	Pentuja	Pentueita	Jälkeläis- % koirakannasta		
			10 vuotta	5 vuotta	1989–2008
AMELIE-SOFIE V.H. ROLLECATERDEEL	36	4	5 %	8 %	4 %
BOISTEROUS RAMBUTAN ROSE	18	3	3 %	4 %	2 %
FLAIRAMY'S KSANTIPPA	23	3	3 %	5 %	3 %
SEITA V.H. ROLLECATERDEEL	21	3	3 %	5 %	2 %
TRASELI MIELITIETTY	18	2	3 %	4 %	2 %
FLAIRAMY'S HELENA	24	4	3 %	1 %	3 %
NALLE-HAUKUN ELEONORA	22	4	3 %	0 %	3 %
BOISTEROUS OPIUM DE GARDIN	19	3	3 %	0 %	2 %
LUMIKUONO DAIFA DIDELFA	18	3	3 %	0 %	2 %
LUMIKUONO KANTIANA NUEVA	17	2	2 %	4 %	2 %
NALLE-HAUKUN KAUNOTAR	15	3	2 %	3 %	2 %
SCHAJAM'S DANAE	15	2	2 %	3 %	2 %
NALLE-HAUKUN LOTTA	13	2	2 %	3 %	1 %
TRASELI YLLÄTYS	13	2	2 %	3 %	1 %
ESTELLA IONNE V.D. KORTE TOREN	14	3	2 %	2 %	3 %
SCANDOES QUANTA-NA-MERA	17	3	2 %	0 %	2 %
BOISTEROUS QUIETE PROFUNDA	15	2	2 %	0 %	2 %
INES DE LACABRU	28	5	1 %	0 %	3 %
GATINE DU CLOS DES GERVALINES	22	4	1 %	0 %	3 %
KEETIE FASHRA V.H. HASKERHUS	16	2	1 %	0 %	2 %
NALLE-HAUKUN ASTRA	17	4	0 %	0 %	2 %

Jälkeläisprosentti koirakannasta laskettuna viimeiseltä kymmeneltä ja viideltä vuodelta, sekä kokonaisrekisteröinneistä. (%-luvut on pyöristetty yhden prosentin tarkkuudella.)

Jalostukseen käytettyjen schapendoesien esiintyminen toisessa sukupolvessa

Jalostukseen käytetyt urokset, joiden toisen polven jälkeläisten osuus on yli 7 % koirakannasta, laskettuna kokonaisrekisteröinneistä, 1993 – 2008.

UROKSET Nimi	2. sukupolven jälkeläisiä	2. sukupolven jälkeläis- % koirakannasta
LEONARDO DE LA VALLEEDESTROGLODYTES	137	16 %
BOISTEROUS NERON NEPALES	92	11 %
UTRECHT DE LA RICHESSE	91	10 %
JOKER DU CHAMP DE LA GRIVE	84	10 %
JUNKY BEITSKE V.H. HASKERHÜS	81	9 %
ONNIMANNI V.H. ROLLECATERDEEL	70	8 %

(% luvut on pyöristetty yhden prosentin tarkkuudella.)

Jalostukseen käytetyt nartut, joiden toisen polven jälkeläisten osuus on yli 7 % koirakannasta, laskettuna kokonaisrekisteröinneistä, 1993–2008.

NARTUT Nimi	2. sukupolven jälkeläisiä	2. sukupolven jälkeläis- % koirakannasta
INES DE LACABRU	90	10 %
NALLE-HAUKUN ASTRA	81	9 %
KEETIE FASHRA V.H. HASKERHUS	81	9 %
FIFFI VON WULFSKUHLE	58	7 %

(% luvut on pyöristetty yhden prosentin tarkkuudella.)

Tehollinen populaatio

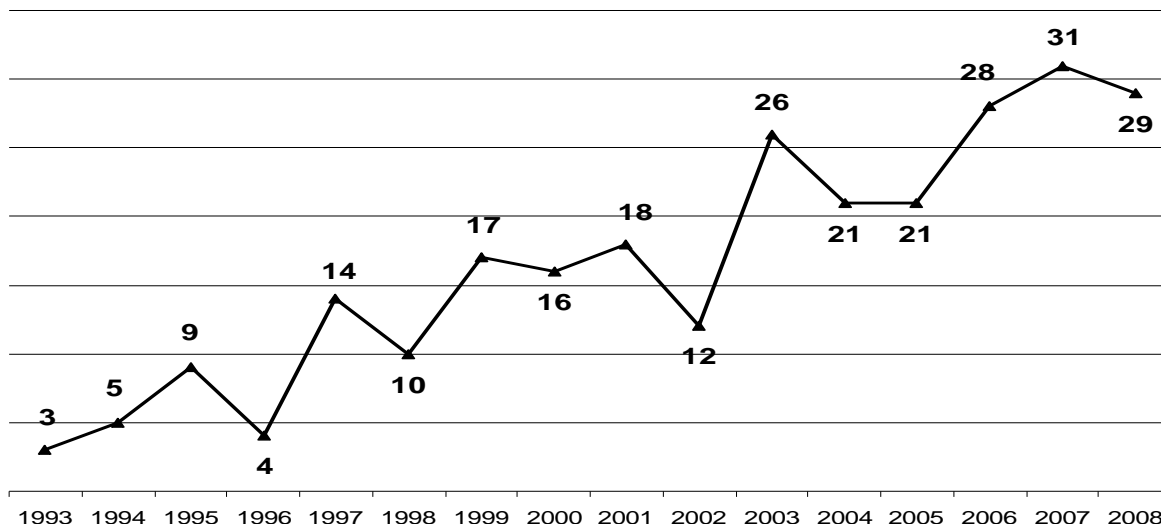
Sukusiitosprosentti on vuosina 1993 – 2008 liikunut 0.18 % - 5.32 % välillä, ja viimeisen viiden vuoden aikana 0.98 % - 4.18 %.

Tehollinen populaatiokoko on termi, joka kuvaa geenipohjan laajuutta. Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin sen keskimääräinen sukusiitosaste kasvaa ja geenien erilaisia versioita häviää.

Tehollinen populaatiokoko (N_e) lasketaan kaavalla: $N_e = 4 * N_m * N_f / (N_m + N_f)$.
Kaavassa N_m = lisääntyvien urosten määrä ja N_f = lisääntyvien narttujen määrä.

Laskettaessa tehollinen populaatio kaikista jalostukseen käytetyistä schapendoeseista on tuloksena teholliselle populaatiolle luku 137 ($4 * 58 * 84 / (58 + 84)$)

Schapendoesien tehollinen populaatio ajalla 1993 – 2008, vuosittain laskettuna

Lukuja katsottaessa tulee kuitenkin huomioida, että matemaattisen kaavan mukaan laskettu tehollinen populaatiokoko on tulos joka ei huomioi, että kullakin yksilöllä on eri määrä jälkeläisiä, eikä se huomio käytettyjen koirien keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Koirien ollessa toisilleen läheisiä sukulaisia on tehollinen populaatiokoko todellisuudessa huomattavasti pienempi.

4.3 Luonne ja käyttöominaisuudet

Schapendoes on hollantilainen, pitkäkarvainen paimenkoira. Se on sosiaalinen ja seurallinen ja aina valmis leikkiin ja hauskanpitoon. Schapendoes on älykäs ja se oppii nopeasti ja helposti. Schapendoesia on alun perin käytetty Hollannissa laumaa koossapitävänä paimenkoirana. Suomessa rotua ei ole käytetty lampaiden paimennukseen, kuten ei nykypäivänä muuallakaan Euroopassa. Schapendoesien kanssa voi harrastaa monipuolisesti, kuten agilitya, tottelevaisuuskokeita, palvelus- ja pelastuskoiratoimintaa sekä näyttelyitä. Tärkein rooli rodulla on tällä hetkellä seura- ja perhekoirana. Schapendoes ei ole varsinaisesti vahtikoira, mutta se reagoi ääniin ja ilmentää vahtiviettiään haukunnalla. Laumassa ilmoitushaukunta voimistuu.

Schapendoes on aktiivinen ja energinen; sen on saatava riittävästi liikuntaa ja sillä on oltava mielekästä tekemistä. Paimenkoirien tapaan sitä voi yleensä pitää vapaana, schapendoes harvoin irtautuu kauas ohjaajasta. Se on älykäs ja kykenee toimimaan itsenäisesti. Sen on oltava iloisen hilpeä, kekseliäs ja ystävällinen. Se ei saa olla käytökseltään hermostunut eikä aggressiivinen. Tuntemiaan ihmisiä kohtaan se osoittaa kiintymystä ja lojaalisuutta. Schapendoes haluaa olla siellä missä muukin perhe. Se tulee yleensä hyvin toimeen lasten ja perheen muiden lemmikkieläinten kanssa. Schapendoesin luonne muutamalla sanalla: valpas, eloisa, tottelevainen ja avoin, hauska ”karvapallo”.

Yleinen yhteiskuntakelpoisuus

Schapendoes on valpas, aktiivinen ja älykäs koira. Sen tulisi olla luonteeltaan tasapainoinen ja luottavainen. Sillä on erinomainen muisti ja se on helppo kouluttaa.

Keskiverto schapendoes on avoin ja aina uteliaana tekemässä tuttavuutta uusien tuttavuuksien kanssa. Osa koirista on hieman varautuneita uusia ihmisiä tai asioita kohtaan, mutta tämä on luonteenomaista ja hyväksyttävää paimenkoiralle. Se ei merkitse, että koira saa olla pelokas tai arka. Samalla kun schapendoes saattaa olla varautunut, se on kuitenkin myös kiinnostunut ja utelias ja sen on kyettävä voittamaan epävarmuutensa. Varautuneisuutta ja epävarmuutta ilmenee erityisesti nuorilla koirilla. Pennun ja nuoren koiran sosiaalistaminen hyvin onkin huomattavan tärkeää, jotta koirasta kokemusten kautta kasvaisi reipas ja yhteiskuntakelpoinen schapendoes.

Schapendoeseilla on yhä perimässään jonkin asteinen paimennusvietti, mikä tulee huomioida kasvatuksessa. Niille saattaa kehittyä ikävä tapa esimerkiksi hampaillaan nyppiä ihmistä ja hänen vaatteitaan. Koirilla voi olla myös taipumusta ”paimentaa” juoksevia ihmisiä, polkupyöriä, mopoja yms. Tämä käytös on saalisviettiin perustuvaa ja tällaiset pyrkimykset tulee kitkeä pois heti pentuna ja ohjata käytös toivottuihin asioihin. Samoin joillain yksilöillä voi esiintyä haukkuherkkyyttä, johon voi koulutuksella vaikuttaa.

Viime vuosina on tullut tietoon muutamia yksittäistapauksia, joissa schapendoes on suhtautunut vieraisiin aggressiivisesti tai osoittanut omalle perheelleen voimakasta dominanssia. Yksittäisiinkin tapauksiin tulee suhtautua vakavasti, koska schapendoesin ei missään nimessä kuulu olla vihainen. Yleisempänä käytösongelmana voidaan pitää arkuutta. Liian pidättyväisten koirien määrä on ehkä jonkin verran lisääntynyt perustuen näyttelytuomarien kirjoittamiin lausuntoihin luonteista. Tosin rekisteröintimäärät ja samalla esimerkiksi näyttelykäyntien määrät ovat viime vuosina nousseet, jolloin useampia yksilöitä tuodaan esille. Näyttelyiden tarkoituksena on palvella jalostusta, ja jossain määrin ne kertovat myös koiran luonteesta; juuri niiden suhtautumisesta outoon ihmiseen vieraassa paikassa. Schapendoesin tulee hyväksyä tuomarin tutkinta, eikä se saa osoittaa näyttelytilanteessa liiallista arkuutta.

4.3.1 Luonne ja käyttöominaisuudet luonnetestin perusteella

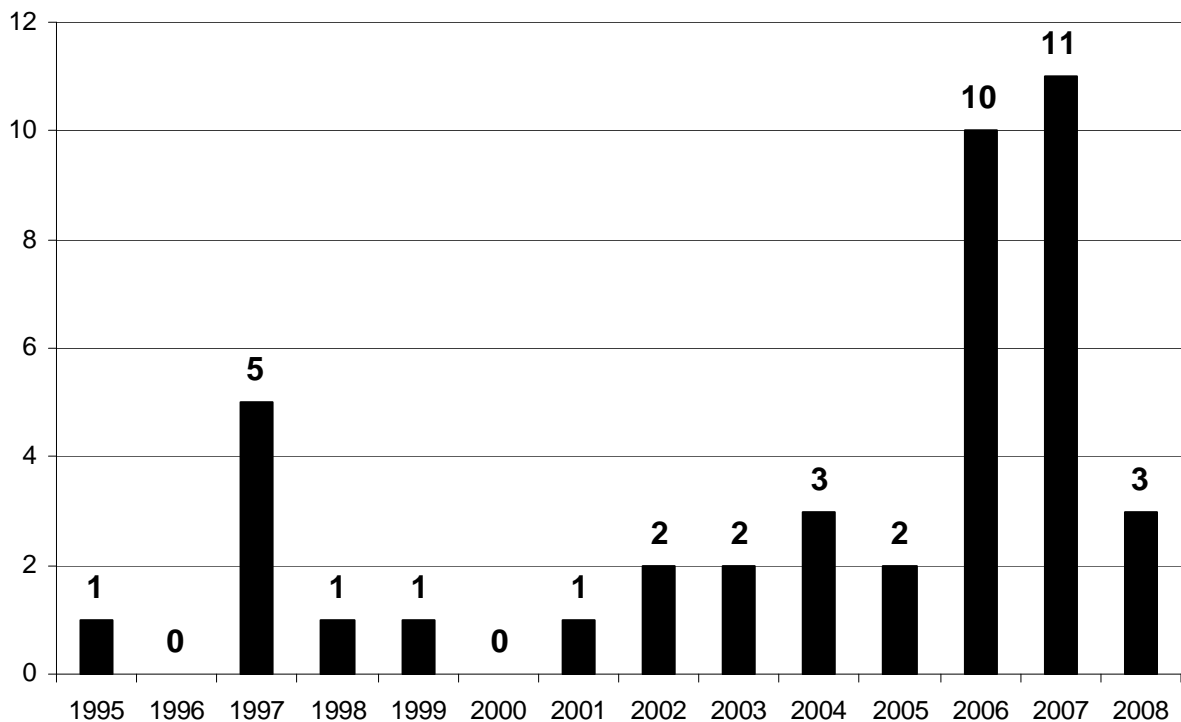
Suomessa ei ole käytettävissä schapendoeseille omaa rodunomaista testausjärjestelmää. Tilastoitu tieto luonteista saadaan tällä hetkellä virallisista luonnetestituloksista. Suomessa on luonnetestattu vuoden 2008 loppuun mennessä 42 schapendoesia, joista 23 oli uroksia ja 19 oli narttuja. Joukosta yksi oli testin uusija.

Luonnetestissä hyväksytyn testin raja on +75 pistettä. Tulos hyväksytty/ hylätty annetaan kuitenkin vain roduille, joilla tulos vaikuttaa muotovalion arvon saavuttamiseen eikä se näin ollen koska schapendoeseja. Tuon hyväksytyn rajan ylitti testatuista schapendoeseista 32, joista 17 oli uroksia ja 15 narttuja.

Uroksien osalta suurin oli 187 pistettä ja pienin oli 38 pistettä. Narttujen osalta suurin oli 142 pistettä ja pienin oli 38 pistettä.

Testiin osallistuneiden koirien määrä on koirakannastamme noin 5 % ja näin vähäisen määrän vuoksi tuloksista ei pystytä tekemään mitään tilastollisesti luotettavaa tarkastelua, eikä tuloksia voida yleistää koskemaan kantaamme laajemmin.

Luonnetestiin osallistuneiden määrät vuosina 1995 - 2008

Saavutetut tulokset osa-alueittain olivat:

	YHTEENSÄ kpl			UROKSET kpl		NARTUT kpl		
Toimintakyky	erittäin suuri	3	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	suuri	2	2	5 %	2	9 %	0	0 %
	kohtuullinen	1	19	45 %	9	39 %	10	53 %
	pieni	-1	20	48 %	12	52 %	8	42 %
	riittämätön	-2	1	2 %	0	0 %	1	5 %
	toimintakyvytön	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Toimintakyky on muutamaa yksittäistä tulosta lukuun ottamatta ollut pääosin pientä tai kohtuullista.

Terävyys	kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	3	13	31 %	7	30 %	6	32 %
	suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	1	29	69 %	16	70 %	13	68 %
	pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Terävyys on ollut pieni tai kohtuullinen, tärkeää on että kaikki ovat saaneet arvion ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua.

Puolustushalu	kohtuullinen hillitty	3	11	26 %	9	39 %	2	11 %
	suuri hillitty	2	3	7 %	1	4 %	2	11 %
	pieni	1	22	52 %	9	39 %	13	68 %
	haluton	-1	6	14 %	4	17 %	2	11 %
	erittäin suuri	-2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	hillitsemätön	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Puolustushalu on ollut yleisimmin pieni tai kohtuullinen. Nartuilla puolustushalu ilmenee jonkin verran vähemmän kuin uroksilla. Osa testatuista on ollut täysin puolustushaluttomia. Suurta puolustushalukkuutta ei ole esiintynyt.

Taistelutahto	suuri	3	1	2 %	1	4 %	0	0 %
	kohtuullinen	2	13	31 %	9	39 %	4	21 %
	erittäin suuri	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	pieni	-1	20	48 %	7	30 %	13	68 %
	riittämätön	-2	8	19 %	6	26 %	2	11 %
	haluton	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Taistelutahtoon osalta suurin osa testatuista koirista on saanut arvion -1 pieni. Kohtuullista taistelutahtoa ilmentää kuitenkin 31 % testatuista. Riittämätön taistelutahto on 19 %:lla testatuista.

Hermorakenne	rauhallinen ja varma	3	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	suhteellisen rauhallinen	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	hieman rauhaton	1	42	100 %	23	100 %	19	100 %
	vähän hermostunut	-1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	hermostunut	-2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	erittäin hermostunut	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Kaikki testatut koirat ovat saaneet arvion hieman rauhaton.

Temperamentti	vilkas	3	10	24 %	5	22 %	5	26 %
	kohtuullisen vilkas	2	2	5 %	1	4 %	1	5 %
	erittäin vilkas	1	25	60 %	15	65 %	10	53 %
	häiritsevän vilkas	-1	5	12 %	2	9 %	3	16 %
	välinpitämätön	-2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	apaattinen	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Testien mukaan keskiverto schapendoes on erittäin vilkas.

Kovuus	kohtuullisen kova	3	1	2 %	1	4 %	0	0 %
	kova	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	hieman pehmeä	1	33	79 %	17	74 %	16	84 %
	erittäin kova	-1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	pehmeä	-2	8	19 %	5	22 %	3	16 %
	erittäin pehmeä	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Kovuus-osiossa schapendoesit ovat saaneet yleisimmin paimenkoirille tyypillisen arvion hieman pehmeä. 19 % on saanut arvion pehmeä.

Luokse päästävyys	hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	3	38	90 %	20	87 %	18	95 %
	luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	2	4	10 %	3	13 %	1	5 %
	mielistelevä	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	selvästi pidättyväinen	-1	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	hyökkäävä	-2	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	salakavala	-3	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Muutamaa yksilöä lukuun ottamatta hyväntahtoisia, luoksepäästäviä ja avoimia. Vain muutama yksilö on arvioitu hieman pidättyväiseksi. Sukupuolten välistä eroa katsottaessa, voidaan nartut tulkita olleen uroksia avoimempia.

Laukaisu pelottomuus	laukaisuvarma	+	34	81 %	18	78 %	16	84 %
	laukaisukokematon	+	7	17 %	4	17 %	3	16 %
	paukkurtyisiä	+	0	0 %	0	0 %	0	0 %
	laukausaltis	-	1	2 %	1	4 %	0	0 %
	laukaisuarka	-	0	0 %	0	0 %	0	0 %

- Koirat ovat olleet enimmäkseen laukaisuvarmoja ja laukauskokematon koira on myös vielä hyväksyttävän puolella. Yksi testatuista koirista on todettu laukausalttiiksi.

OSA-ALUE	NYKYTILANNE	TAVOITE
Toimintakyky Terävyys	Pieni Kohtuullinen Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	Kohtuullinen Suuri Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	Pieni	Pieni
Taisteluhalu	Pieni	Kohtuullinen
Hermorakenne	Hieman rauhaton	Hieman rauhaton Suhteellisen rauhallinen
Temperamentti	Erittäin vilkas	Vilkas
Kovuus	Hieman pehmeä Pehmeä	Hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
Laukaspelottomuus	Laukaisuvarma Laukaisukokematon	Laukaisuvarma

Yllä oleva taulukko on suuntaa antava niin nykytilanteen kuin tulevaisuuden tavoitetilan osalta. Kannassa tulee aina olemaan hajonta, ja lähes jokaiseen osa-alue-kohtaan tulisi hyväksyä useampi vaihtoehto. Taulukkoon on tavoitteen osalta kerätty arvio keskiverto ihanne schapendoesista.

Kuten edellä jo todettiin, on testattujen koirien osuus niin pieni schapendoes kannasta, ettei tuloksia voida yleistää. Tällä hetkellä testattujen koirien tulokset antavat viitteitä, että schapendoesin ominaisuudet eivät nykyhetkellä riittäisi paimenen työhön. Paimenkoiran tulisi saada vähintään plusarvo hermorakenteesta, toimintakyvystä ja taisteluhaluista. Luonnetestatuista koiristamme valtaosalla on sekä pieni toimintakyky että pieni taisteluhalu. Toimintakyky kuvaa koiran kykyä tehdä ratkaisuja sille uusissa ja erilaisissa tilanteissa ja taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima. Väsyessään fyysisesti koira jatkaa toimintaa nimenomaan taisteluhalunsa voimin. Koiristamme suurin osa on hieman pehmeitä, mutta aika moni myös pehmeitä.

Nykytuloksissa suurin osa koirista on erittäin vilkkaita ja joukossa on jokunen häiritsevän vilkas. Vilkkkaus ei ole ongelma niin kauan kuin hermorakenne on kunnossa ja koira pystyy keskittymään. Vilkkauteen on kuitenkin kiinnitettävä hieman huomiota, ettei häiritsevän vilkkaiden osuus kasvaisi.

Luonnetesti sopii hyvin kuvaamaan schapendoesin ominaisuuksia. Sen rinnalle on tulossa MH-luonnekuvaus, joka on muissa pohjoismaissa ollut jo pidempään käytössä. Ongelmana testitulosten luotettavuudessa on testattujen vähäinen määrä. Yhdistyksen omien testien ja hyvän tiedottamisen kautta koiria saataneen testeihin tulevaisuudessa yhä enemmän. Tällä hetkellä testatut koirat ovat suurelta osin niitä, jotka harrastavat aktiivisesti. Tulevaisuuden haasteena olisikin saada niitä ”tavallisia kotikoiria” testeihin sekä mahdollisesti kokonaisia pentueita, jolloin luonteiden hajonnasta ja perinnöllisyydestä saataisiin laajempaa tietoa. Tässä vaiheessa testien vertailu on mahdotonta, mutta olisi hyvä saada samoja koiria molempiin testeihin.

Paimennustaipumuskoe selvittäisi paremmin schapendoesin työkoiraominaisuuksia ja alkuperäisten luonteenpiirteiden säilymistä. Toistaiseksi tällaista ei schapendoeseille ole, mutta kesällä 2009 yksi schapendoes suoritti AHBA:n (American Herding Breed Association) Junior Herding Dog -testin hyväksytysti. Yksittäisiä koiria on käynyt harjoittelemassa paimennusta.

Rodunomaisten testien puuttuessa schapendoesin luonnetta ja käyttöominaisuuksia voidaan jollain tavoin mitata eri harrastus- ja kilpailumuodoilla. Kaikki kilpailutulokset koiraurheilulajeista kertovat jotain schapendoesin koulutettavuudesta ja kyvystä toimia häiriönalaisena, olla sosiaalinen jne. Palvelus- ja pelastuskoiralajit useina osa-alueineen kertovat ehkä parhaiten koiran pitkäkestoisesta työskentelykyvystä. Näissä korostuu taistelutahdon ja toimintakyvyn merkitys, sillä koira joutuu työskentelemään itsenäisesti ja etäällä ohjaajasta sekä ponnistelemaan fyysisesti, aivan kuin paimenen työssä.

4.3.2 Schapendoesien käyttö harrastuslajeissa kokeiden ja tulosten perusteella

Koe- ja kilpailutuloksia schapendoeseille vuosina 1992 – 2008:

- Käyttäytymiskokeen (PAKK) on hyväksytysti suorittanut 18 osallistuneesta 17 schapendoesia
- Kansainväliseen pelastuskoirakokeeseen (IPO-R) on osallistunut kerran yksi koira
- Tottelevaisuuskoetuloksia (TOKO) on yhteensä 220 ja lajissa on kilpaillut 36 schapendoesia
- Agilitytuloksia (AGI) on yhteensä 2679 ja lajissa on kilpaillut 48 schapendoesia
- Palveluskoirakoetuloksia (PK) on yhteensä 36 ja lajissa on kilpaillut 3 koira, joista Taifuuni on saavuttanut tulokset JK1, HK3, EK1 ja Nalle-Haukun Orion tulokset JK1, HK1
- Pelastuskoirakoetuloksia (PEKO) on yhteensä 14 ja lajissa on kilpaillut 5 koira, joista Nalle-Haukun Orion on saanut hyväksytyt pelastusraunio, A-kokeen (PERA-A) tuloksen ja Lumikuono Ebonita Trinita on saanut hyväksytyt pelastushakukokeen (PEHA) tuloksen

Harrastuspuolen valionarvoja ovat saavuttaneet:

- Suomen tottelevaisuusvalion arvon (FI TVA); Buffing Cafe au Kismet ja Lumikuono Haya Diosa
- Suomen agilityvalion arvon (FI AVA); Boisterous Herbie, Nalle-Haukun Fiesta ja Lumikuono Don Quijote

Pelastuskoiratoiminta

Haun peruskokeen on suorittanut 2 koira ja raunio soveltuvuuskokeen 3 koira, joista kaksi on mainitun peruskokeen suorittaneita.

Toimintavalmiuden hälytysryhmässä on saavuttanut kaksi schapendoesia; Lumikuono Califa Jarifo ja Lumikuono Hombre Habanero.

4.4 Terveys

4.4.1 Rodulla Suomessa todetut merkittävät sairaudet

Schapendoes on terve ja pitkäikäinen rotu, se voi elää jopa yli 15-vuotiaaksi.

Rodulla esiintyy jonkin verran silmäsairauksia. Lähinnä viime vuoden aikana on löytenyt eri osissa silmää esiintyvää kataraktaa ja pääasiassa yksittäisinä tapauksina distichiasis, ektooppinen cilia, kyynelaukon puutos, määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, PHTVL/PHPV, RD (multifokaali) ja trichiasis.

Katarakta voi olla joko periytyvää tai muista syistä johtuvaa. Perinnöllisessä kataraktassa silmän mykiö tai sen kapseli syystä tai toisesta menettää läpinäkyvyytensä. Harmaakaihimykiö samenee ja mykiön optiset ominaisuudet muuttuvat siten, ettei valo esteettä pääse verkkokalvolle. Mykiön samentuman määrästä ja sijainnista riippuu näön huononeminen. Samentuma voi sijaita mykiön etu- tai takakapselissa, niiden alla tai mykiön ytimessä. Kaiheja esiintyy erityyppisinä. Sekundaarikaihi on esim. jonkin sairauden, vamman tai myrkytyksen seuraus. Primaarikaihi on samentuma, joka ei ole muun sairauden tai vamman aiheuttama. Synnyinäistä ja useimmiten perinnöllisenä pidettyä harmaakaihia esiintyy nuorilla, kasvavilla koirilla 1-6 vuoden iässä. Kaihin muodostus voi pysyä samanlaisena koko elämän ajan tai saattaa lisääntyä johtaen vähitellen täydelliseen sokeuteen. Normaali fysiologinen ilmiö koiran ikääntyessä on nk. vanhuusiän kaihi.

Kataraktan osalta ei ole voitu osoittaa, että rodulla esiintyisi jonkin tietyn tyyppin sairautta, jossa silmän samentumat ilmenisivät tietyssä iässä tai missä ajassa ne laajentuisivat niin, että vaikuttaisivat koiran näkökykyyn. **Nyt ilmenneet kaihitapaukset ja niiden epäilyt ovat kahta koiraa lukuun ottamatta olleet koirilla, joiden silmät on jo aiemmin tutkittu ja silloin todettu terveiksi.**

PHTVL / PHPV johtuu siitä, että mykiötä sikiökaudella ravinnut verisuonisto ei ole tehtävänsä täytettyään surkastunut, vaan mykiön etu- ja takapuoleista suonistoa, ns. tunikaa jää jäljelle. Tarkoittaa sairautta, jossa linssin ja silmänpohjan välinen sikiökautilinen verisuoni ei ole normaalisti surkastunut. Sairaudessa on eri asteita pienistä kauneuspilkuista sokeutta aiheuttaviin muutoksiin. PHTVL / PHPV on löydetty 1-asteisena yhdeltä koiralta.

PPM eli persistoiva pupillaarimembrana on iiriksen värikalvon kehityshäiriö, jossa pupilliaukon avautuminen ei ole ollut täydellistä vaan värikalvolta lähtee rihmoja joko linssiin, sarveiskalvoon tai toiseen kohtaan värikalvoa. PPM:n osalta on diagnosoitu yhdeltä koiralta ns. avoimena epäily sairaudesta.

DISTICHIASIS eli silmän ylimääräiset luomikarvat ovat perinnöllinen sairaus, jossa luomen reunaan kasvaa karvoja. Nämä karvat hankaavat sarveiskalvoa ja voivat aiheuttaa silmävuotoa, silmän siristelyä ja sarveiskalvohaavaumia.

ECTOPISCHE CILIE ovat väärässä paikassa sijaitsevia ripsiä. Silmän ylimääräiset luomikarvat on todettu kahdella koiralla, joista toisella näistä myös väärässä paikassa sijaitsevia ripsiä.

TRICHIASIS eli silmäluomen (normaalien) karvojen/ripsien kääntyminen silmään päin on todettu yhdellä koiralla.

KYYNELAUKON PUUTOS on todettu yhdellä koiralla.

RD on verkkokalvon vajaakehitys, joka pystytään toteamaan jo pennulta. RD:n muodot ovat MRD- multifokaali, joka on RD (aste1), GRD- geograafinen RD (aste2), TRD- totaali RD (aste3). MRD on todettu yhdellä koiralla.

PRA eli verkkokalvon asteittainen surkastuma on sairaus joka sokeuttaa koiran ennen sen vanhuutta. Schapendoes rodulla on PRA-geenin kantajien löytämiseksi olemassa DNA-testi. Suomalaisista koirista on markkeritestillä tutkittu 38 koiraa, joista terveitä, ei kantajia (aa) on 35 ja terveitä, kantajia (ab) 3. Suoralla geenitestillä on tutkittu 2 koiraa, tuloksella: terve, ei kantaja (++)). Suomessa ei ole todettu yhtään PRA sairasta koiraa.

Purentaviat ovat melko yleisiä. Esiintyvät purentaviat ovat pääasiassa yläpurentaa, mutta joitain ala-, tasa- sekä vinopurentojakin löytyy. Hammaspuutokset ovat lähinnä P1-2 hampaiden puuttumista. Myös muutamalla koiralla on liian pitkä kieli.

Rodulla esiintyy yleisesti napatyriä.

Rodussa on esiintynyt nk. häntämutkaa, mutta vain kolme schapendoesia on sen vuoksi rekisteröity Suomessa EJ-rekisteriin.

Yksittäisillä koirilla on esiintynyt myös tremoria eli vapinaa, mikä on tahdosta riippumaton lihastoiminta, joka ilmenee liikelaajuudeltaan vähäisinä edestakaisina liikkeinä.

Hiivatulehdusta on esiintynyt muutamalla yksilöllä.

Yhden pentukoiran kuolinsyynä on ollut laajentunut sydän.

PDA (Patentti ductus arteriosus) on koiralla varsin yleinen synnynnäinen sydänvika, mikä aiheuttaa oikovirtauksen aortan ja keuhkovaltimon välillä ja kuormittaa sydämen vasenta puolta. Suomessa on löytynyt yksi tapaus.

Suomen schapendoeskanta on yleisesti ottaen terve. Lähes jokainen jalostukseen käytetyistä koirista on silmätarkastettu ja lähes kolmannes lonkkakuvattu. Rodussa on tullut esiin joitain yksittäisiä, samanlinjaisten koirien munuaissairauksia, sekä kohonneita munuaisarvoja.

Jos esiintulleiden, toistaiseksi yksittäisten tapauksien taustalla on mahdollisesti geneettistä alttiutta, on hyvin todennäköistä, että kapea geenipohja tai niin kutsuttu linjaaminen kantajiin tuo esiin lisää sairastuneita koiria.

Schapendoes on hyvä synnyttäjä, ja sen kyky lisääntyä luonnollisesti on erinomainen.

4.4.2 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja Kennelliiton kirjaamat terveystulokset

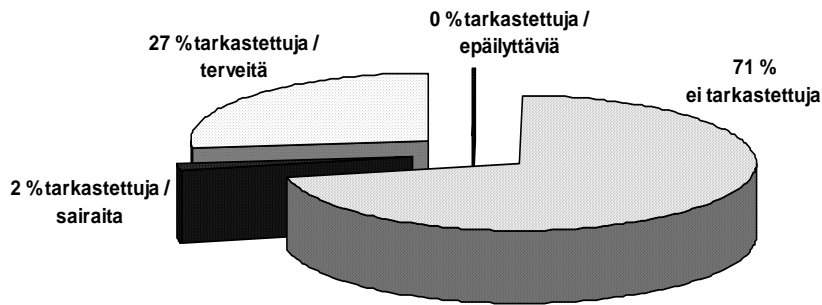
Schapendoes ei ole ollut mukana PEVISA – ohjelmassa.

Silmät

Koko kannasta tutkitut

Vuosina 1989 – 2008 on silmätarkastettu 252 koiraa eli rekisteröidyistä koirista 29 % on silmätarkastettu. Tutkituista koirista terveiksi (ei todettuja silmänsairauksia) on todettu 235 koiraa ja jokin silmänsairaus on diagnosoitu 14 koiralla ja epäily 3 koiralla.

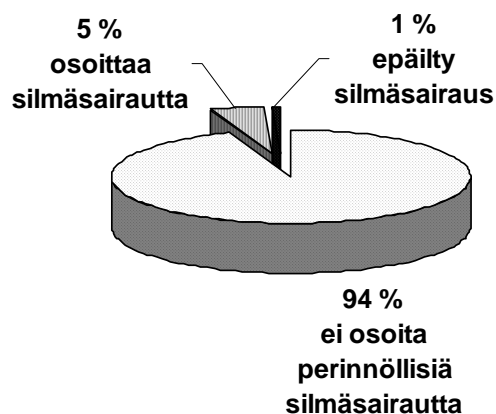
Silmätarkastukset 1989 – 2008

Esiintyneiden silmäsairauksien diagnooseja

DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ
Distichiasis, todettu	2
Ektooppinen cilia, todettu	1
Kaihin laajuus, kohtalainen	1
Kaihin laajuus, lievä	1
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	1
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, todettu	1
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	3
Kyynelaukon puutos, todettu	1
Linssin etuosan saumalinjan katarakta, epäilyttävä	1
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu	1
Nukleaarinen katarakta, epäilyttävä	1
PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1
Posterior polaarinen katarakta, todettu	2
PPM, diagnoosi avoin	1
RD, multifokaali, todettu	1
Trichiasis, todettu	1

Esiintyneitä silmäsairauksia tai sairauden epäilyjä tutkittujen koirien osalta:

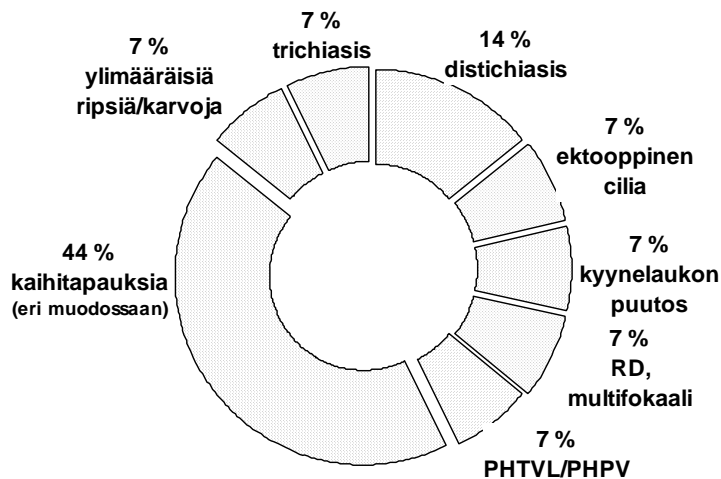

Todettuja silmäsairauksia

on vuosina 1989 – 2008 diagnosoitu 12 eri sairautta, 14 koiralta.

SAIRAUS	KOIRAMÄÄRÄ
Distichiasis, todettu	2
Ektooppinen cilia, todettu	1
Kaihin laajuus, kohtalainen	1
Kaihin laajuus, lievä	1
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, todettu	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	3
Kyynelaukon puutos, todettu	1
Määrittelemättömiä ylimääräisiä ripsiä/karvoja, todettu	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1
Posterior polaarinen katarakta, todettu	2
RD, multifokaali, todettu	1
Trichiasis, todettu	1

Todettujen silmäsairauksien jakautuminen

Diagnosilla ”epäilty silmäsairaus”

on vuosina 1989 – 2008 diagnosoitu 6 eri sairautta, 3 koiralta.

SAIRAUS	KOIRAMÄÄRÄ
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	1
Linssin etuosan saumalinjan katarakta, epäilyttävä	1
Nukleaarinen katarakta, epäilyttävä	1
PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin	1
PPM, diagnoosi avoin	1
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	1

Diagnoosi tarkoittaa oireiden perusteella tehtyä päätelmää oireiden aiheuttajasta, sairaudesta ja diagnosoitujen silmäsairauksien lukumääriä katsottaessa tulee huomioida, että joillain yksilöllä on diagnosoitu useampi silmäsairaus.

Jalostukseen käytetyistä tutkitut

Viimeisen kymmenen vuoden aikana (1999 – 2008) jalostukseen käytetyistä 143 koirista on kaikki silmätarkastettu. Ennen jalostuskäyttöä, on kaikilla yksilöllä todettu yleisesti perinnöllisinä pidettävistä silmäsairauksista terveet silmät.

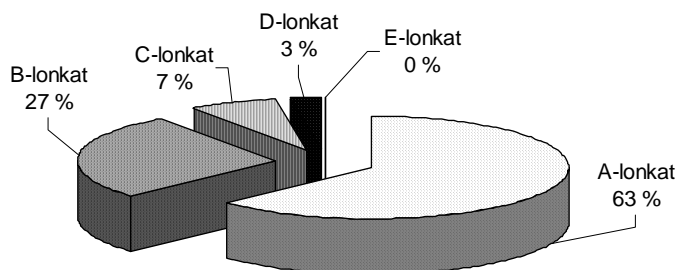

Lonkat

Vuosina 1989 – 2008 on koirista lonkkakuvattu 17,5 %, yhteensä 154 koira.

Tulos	Koiria /määrällisesti	%-osuus
A	97	63 %
B	42	27 %
C	11	7 %
D	4	3 %
E	0	0 %

Lonkkakuvaustuloksien jakauma

Lonkkakuvaamattomia koiria on määrällisesti 724 eli 82,5 %

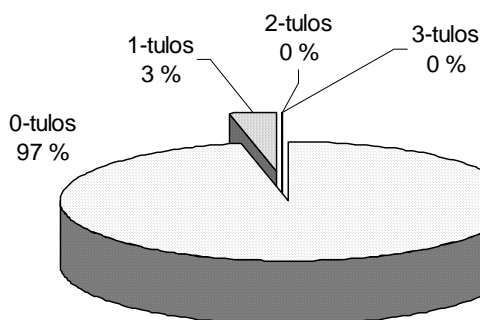
Rodun kotimaassa koiria ei pääsääntöisesti lonkkakuvata.

Kyynärnivelet

Vuosina 1989 – 2008 on koirista kyynärnivelkuvattu 10,5 %, yhteensä 93 koira.

Tulos	Koiria /määrällisesti	%-osuus
0	90	97 %
1	3	3 %
2	0	0 %
3	0	0 %

Kyynärnivelkuvaustuloksien jakauma

Kyynärnivelkuvaamattomia koiria on määrällisesti 785 eli 89,5 %

Rodun kotimaassa ja muualla Euroopassa koiria ei kyynärnivelkuvata.

Polvet

Vuonna 2003 on polvitutkittu yksi koira tuloksella: 0, terveet polvet.
Rodun kotimaassa ja muualla Euroopassa koiria ei tutkita polvien osalta.

4.4.3 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Kirjallisuudesta ei juuri ole tietoja saatavilla.

Rodun virallisten sairaustietojen saaminen Keski-Euroopasta, Ruotsista ja Tanskasta ei ole ollut mahdollista. Rodun kotimaa Hollanti sekä Ranska ja Saksa ovat julkaisseet hyvin vähän tietoja silmäsairaista koirista.

Ylipäättänsä perustietoa, esimerkiksi schapendoesien rekisteröintimääriä muista maista ei ole saatavilla.

Rodusta on tiedossa silmäsairauksia sairastavat koirat ja niiden vanhemmat seuraavista sairaustapauksista, vuoden 2008 loppuun mennessä.

KATARAKTA	PRA	RD	PHTVL / PHPV	PPM	MEMBRANA	DISTICHIASIS	ECTOPISCHE CILIE
29	12	2	1	1	1	3	1

Katarakta, harmaakaihi

PRA, verkkokalvon etenevä surkastuma on silmän verkkokalvon sairaus, joka koostuu erilaisista verkkokalvon valoa aistivien solujen rappeutumis-/surkastumisilmästä. Sairauteen voi liittyä seurausilmästä linssin samentuminen eli harmaakaihimuodostus. Verkkokalvon asteittainen surkastuma on ikävä ja hankala perinnöllinen silmäsairaus. PRA periytyy yleensä resessiivisesti. Sairauden kantajat ovat täysin terveitä. Sairailla yksilöillä näkö rupeaa heikkenemään asteittain verkkokalvorappeuman edetessä, ensimmäisenä oireena on hämäräsokeus. Sokeuteen vievään PRA-sairauteen ei ole hoitoa. Koirasta tulee täysin sokea rodusta ja yksilöstä riippuen 1 - 8 vuoden välillä. Sairaus ei kuitenkaan aiheuta koiralle kipua ja silmäeläinlääkärit eivät pidä PRA:ta vakavimpana silmäsairautena.

Schapendoeseille on mahdollista tehdä ns. suora PRA-geenitesti (gPRA), sairauden kantajuuden selvittämiseksi. Tutkimuksen tekee Bochumin yliopisto Saksassa. Maailmalla on tutkittu kaikkiaan 784 koiraa, joista 36 suoralla geenitestillä.

TULOS	KOIRAMÄÄRÄ
aa (terve, ei kantaja)	637
ab (terve, kantaja)	108
bb (sairas, kantaja)	3
+ + (terve, ei kantaja)	33
+ - (terve, kantaja)	3
- - (sairas, kantaja)	0

PDA (Patentti ductus arteriosus) on koiralla varsin yleinen synnynnäinen sydänvika. Ductus arteriosus on verisuoniyhteys, joka sikiöaikana yhdistää aortan ja keuhkovaltimon. Ductus sulkeutuu normaalisti syntymän yhteydessä. Jos näin ei tapahdu, kuormittaa virheellinen suonitus keuhkovaltimoa ja sydämen vasenta puolta. PDA:n yhteydessä kuultava sivuääni on hyvin tyypillinen ja erittäin voimakas. Leikkaushoito on mahdollinen, tällöin epänormaali verisuoniyhteys suljetaan ja onnistuneen leikkauksen jälkeen koira voi elää normaalin elinkaaren oireettomana. Rodun kotimaa käyttää PDA-sydänviasta lyhennettä ODB (open ductus botalli) ja siitä on ollut kirjoitus yhdistyksen jäsenlehdessä 3/2006.

Viime vuosina, varsinkin Hollannissa ja Saksassa on tutkittu sairauden esiintymistä ja pentukuolleisuutta, ja päädytty arvioon, että 15 % pentujen kuolinsyistä on juuri tämän sairauden vuoksi. Tiedossa on Suomen yhden tapauksen lisäksi noin 20 tapausta, joissa vika on löydetty ja koira on leikattu. Ulkomailta on tiedossa tapauksia 1 Sveitsistä, 3 Ranskasta ja 1 Ruotsista sekä Hollannista ja Saksasta. On arvioitu, että tämä sairaus koskettaa noin 2000 yksilöä, eli vika esiintyy näiden yksilöiden sukutauluissa.

Keväällä 2009 on käynnistynyt geenitutkimus-projekti sairauden selvittämiseksi. Myös Suomesta on lähetetty täällä sairastuneen ja leikkauksella selvinneen koiran sekä oletettavasti tervelinjaisen koiran verinäytteet.

Muita rodulla tiettävästi esiintyviä, mutta ei kovin yleisiä sairauksia ja vikoja ovat: munuaissairaudet, maksasairaudet, erilaiset sydänsairaudet ja sydänvika, luiden kasvuhäiriö, käyrät etujalat sekä epilepsia. Rodulla esiintyy myös yleisesti napatyrää. Tanskassa tiettävästi on esiintynyt jonkin verran sydänsairauksia, joskaan asiasta ei ole kirjallista tietoa. Ruotsissa esiintyi muutama vuosi sitten poikkeuksellisen paljon maksaongelmia, joita on yritetty selvittää, mutta tuloksetta. Yhtenä syynä on esitetty mahdollista kuparinimeytymishäiriötä, mutta asiasta ei ole vahvistettua, varmaa tietoa.

Avoimna olevia tutkimusprojekteja on lisäksi Utrechtiin yliopistolla, Hollannissa, missä on käynnissä tutkimus rodussa esiintyneiden munuaisvikojen selvittämiseksi, mutta tämä projekti ei ole juurikaan edistynyt viime vuosina.

4.4.4 Rodun terveystarkastus Suomessa

4.4.4.1 Vuonna 2004

Keväällä 2004 kasvattajille postitettiin jalostuksen tavoiteohjelman laatimisen tueksi tehty kaksiosainen kysely. Kysely koski pentueissa esiintyneitä sairauksia, vikoja ja koiran luonnetta sekä käytettyjen uroksien kykyä astua luonnollisesti ja narttujen mahdollisia synnytysongelmia ja emo-ominaisuuksia.

Osa 1 oli yleisluonteinen kysely, johon oli mahdollista vastata myös nimettömänä. Osa 2 oli yhdistelmäkohtainen ja se koski kasvattajan kasvattamia pentueita vuosilta 1993 – 2003.

Kysely lähetettiin 25 kasvattajalle, joista kyselyn molempiin osiin vastasi nimellään 10 kasvattajaa. Nimettömiä vastauksia ei tullut. Tulleet vastaukset koskivat 54 pentuetta eli 68 % Suomessa syntyneistä pentueista ja 316 pentua eli 77 % Suomessa syntyneistä pennuista.

Kyselyn perusteella Suomessa syntyneissä schapendoeseissa on esiintynyt yksittäistapauksina seuraavia sairauksia ja vikoja:

- nivelrikko
- huonepölyallergia
- haiman vajaatoiminta
- munuaisvika
- virtsakiviä
- maksasairauksia
- lyhyet alakulmahampaat
- epileptisiä kohtauksia

Schapendoeseilla (alle 15 koiralla) on kyselyn perusteella esiintynyt:

- purentavikoja, joista ylä-, ala, tasa- ja epätasaista/vinoa purentaa
- hammaspuutoksia (P1-P3)
- napatyrää
- häntämutkaa
- lyhyttä häntää
- kivesvikaa/-puutoksia

Lisääntymiskykyyn liittyvissä kysymyksissä tuli esille, että:

- on joitain tapauksia, missä nartuilla on esiintynyt polttoheikkoutta
- käytetyt urokset osasivat astua hyvin ja nartuilla oli hyvät emo-ominaisuudet

Luonteissa on kyselyn perusteella esiintynyt jonkin verran poikkeavuuksia (alle 10 koirassa) ja niitä kuvailtiin seuraavasti: arkuus, ujous, ylivilkkaus ja pelko.

4.4.4.2 Vuonna 2008

Alkuvuodesta 2009 laadittiin tavoiteohjelman päivitystä varten kysely koskien terveyttä, luonnetta ja ulkomuotoa, sekä jalostuskäytössä olleiden osalta lisäksi lisääntymiseen liittyviä asioita. Kysely oli täytettävissä yhdistyksen kotisivuilla. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös koiran tunnistavia tietoja mainitsematta, Kyselyssä ei pyydetty vastauksia niiden sairauksien ja vikojen osalta, joiden tulokset kirjaantuvat Kennelliiton koiratietojärjestelmään.

Kyselyyn tulleet vastaukset koskivat 27 urosta ja 33 narttua, yhteensä 60 vastausta. Saapuneet vastaukset, neljää lukuun ottamatta tulivat koirien tiedoilla. Vastaukset kattavat erittäin vähän, vain noin 8 % Suomessa vuosina 1995 – 2008 rekisteröidyistä ja oletettavasti elossa olevista koirista. Urokset olivat iältään 6 kk - 13,5 vuotta ja nartut 5 kk -12 vuotta. Uroksien säkäkorkeudet vaihtelivat välillä 40,5 – 53 cm ja narttujen 37 – 50 cm. Koirien matalat koot selittyvät sillä, että kyselyyn osallistui myös nuoria, vielä kesken kasvun olevia koiria.

Uroksilla oli, yhtä yksikiveksistä lukuun ottamatta normaalit kivekset. Uroksista neljä oli steriloitu, joista kaksi eturauhasvaivojen vuoksi ja yksi ns. piilokiveksen vuoksi. Nartuista oli 4 steriloitu, joista kolmella syynä ei ollut sairaus ja yhdellä syynä nisäkasvain.

Kaikki koirat ilmoitettiin olevan lemmikkinä perheessä ja noin puolella vastanneista myös jalostus- tai näyttelykoirana tai molempina ja harrastuskoirana noin puolella. Kysyttäessä harrastustarkoitusta, harrastus- ja/ tai kilpailumielessä, oli schapendoes pääsääntöisesti harrastuskoira harrastusmielessä, joillain sen lisäksi harrastuskoira myös kilpailumielessä. Yhden ilmoitettiin olevan työkoira. Lisäksi yksittäisten koirien asemaa perheessä määriteltiin seuraavasti: sohvaperuna, tassuterapeutti, seurakoira, kumppani, ystävä ja rakas lapsi. Muutama oli lenkkikaveri, lauman tai perheenjäsen ja meidän vauva.

Pääsääntöisesti koirat olivat joko Suomen muotovalioita tai palkittu arvosanalla erinomainen ja yksittäiset koirat olivat saaneet arvosanan erittäin hyvä, tyydyttävän ja EVAn. Alle viisitoista ei ollut osallistunut näyttelyihin koskaan ja kukaan vastanneista ei ollut saanut hylättyä.

Turkin pituudet vaihtelivat 5 - 40 cm:n välillä, ja niitä kuvailtiin pääosin karheiksi, pohjavillaisiksi, laineikas/ taipuisiksi, takkuuntuviksi, kuivahkoiksi, mutta myös helppohoitoisiksi.

Reilulla kolmanneksella vastanneista oli napatyrä, joskin pieni, joka ei ollut vaatinut leikkaushoitoa.

Rutiininomaisesti oli veri- ja/ tai virtsa-arvoja tutkittu alle kymmeneltä vastanneista ja arvot olivat olleet pieniä muutoksia lukuun ottamatta normaaleja.

Kysyttäessä yleisistä sairauksista, esille tulivat useamman koiran joskus sairastamana ripuli ja oksentelu, joista yhdellä ripuli jatkuvana ja toisella vuoden aikana useina kertoina. Joillain yksilöillä oli joskus esiintyneinä ihottuma, kutina, hiiva, silmätulehdus, anaalirauhas- ja virtsatietulehdus. Jatkuvana ongelmana mainittiin yhdellä hiiva ja toisella ihottuma, jossa koiralla on oireilevat anturanvälit.

Muista esiintyneistä sairauksista kysyttäessä vastauksissa olivat: kala-allergia, vanhuusiän maksasairaus ja kilpirauhasen vajaatoiminta sekä jatkuvaa kipulääkitystä vaativa lannenikaman-selkärangan kuluma ja yhdellä, runsaasti koko kehon alueella esiintyvät rasvakyhmyt sekä toisella rasvakyhmyt, sen tarkemmin mainittuna. Kahdelta nartulta oli poistettu nisäkasvain, jotka molemmissa tapauksissa olivat osoittautuneet hyvälaatuisiksi. Rakennevicioista esiin tuli yksi niin sanottu häntämutka ja yhdellä on etukäpälissä uloimmat kynnet normaalia ylempänä, niin etteivät osu maahan ja kulu normaalisti. Rakenteellisena vikana voitaneen myös pitää yhdellä mainittu ongelma lisääntymisessä, liian ahtaana synnytyskanavana tai/ ja lantiona, minkä vuoksi koiraa ei käytetty jalostukseen. Lisäksi mainittiin yhdellä koiralla nuorena, ontumisena esiintullut rasisvamma.

Pääsääntöisesti purennat olivat normaaleja, leikkaavia purentoja, lukuun ottamatta yhtä ala- ja kahta yläpurentaa ja hammaspuutoksia esiintyi seitsemällä, puutoksena P1, kahdella P2 ja kahdella oli etuhammaspuutos.

Koirista vain neljä oli luonnetestattu. Käytösongelmista kysyttäessä alta kymmenellä ilmoitettiin olevan arkuutta niin koiria kuin ihmisiä kohtaan, joista kahdella arkuus myös ääniä kohtaan. Aggressiivisuus ihmisiä kohtaan ilmoitettiin kahdesta, joista toisella on laitettu maininta siitä, että se oli napsaissut / purrut heille tullutta vierasta pohkeesta ja yksi mainittiin aggressiiviseksi koiria kohtaan.

Alle viidentoista koiran kohdalla kerrottiin, että ne eivät lähesty, eivätkä ota varauksetta ja avoimesti vastaan vieraita ihmisiä ja sen kerrottiin ilmenevän omalla reviirillä haukkumalla, erinäisellä varauksellisuudella, koiran omalla varovaisella lähestymisellä ja myös välinpitämättömyydellä. Kahden kohdalla ilmoitettiin, ettei toinen ota avoimesti vastaan humalaisia ja toinen pikkulapsia.

Eroahdistusta ilmoitettiin olevan neljällä koiralla, mikä ilmeni oven raapimisena, omistajan perään "kiljumisena", haukkumisena ja huonekalujen "tuhoamisena". Yhden kohdalla onnistuttiin perheeseen tulleen toisen koiran myötä saamaan eroahdistus loppumaan. Yhden koiran todettiin normaalista poikkeavasti tuhoavan paikkoja sen nakerrellessa peittoja ja vaatteita.

Kolmen koiran ilmoitettiin olevan ylivilkkaita, ja yksi niistä ilmensi sitä yliosallistumalla ja toinen näki syyksi tekemisen puutteen. Koirien luonnetta kuvailtiin pääasiassa avoimiksi, reippaiksi, uteliaiksi ja rohkeiksi ja kuitenkin joitain avoimiksi ja reippaiksi todettuja täysin vastakohtaisiksi, eli pidättyviksi ja ujoiksi. Muita esille tulleita ominaisuuksia olivat lähinnä yksittäistapauksina: taistelutahtoinen, vahvaviettinen, terävä, periksi antamaton, innokas, hauska, energinen, hellyyden kipeä, leikkisä, iloinen, toimelias, varautunut, rauhallinen, vieraista piittaamaton, mielistelevä, hieman arka, varauksellinen, rauhoittumaton ja ylienerginen.

Kysyttäessä tilanteista, joissa koira heiluttaa häntäänsä, oltiin pääsääntöisesti sitä mieltä, että häntä heiluu kaikkialla. Muutamassa vastauksessa todettiin, että häntä ei heilu näyttelykehässä. Yhden mainittiin aina heiluttavan häntää lapsille. Tilanteita, joissa koiran ilmoitettiin pitävän häntänsä, niin sanotusti koipien välissä olivat: ukonilma, korkeat paikat kuten portaat ja sillat, uudet tilanteet, hoitotoimenpiteistä perushoito kotona ja turkinpesu, eläinlääkärin vastaanotto, kun koiralle huudetaan sen tehdessä pahojaan ja kun koira pelästyy. Yhden ilmoitettiin myös pitävän häntänsä koipien välissä näyttelykehässä ja muutaman selällään maataessaan. Enin osa kuitenkin ilmoitti, että koiralla ei häntä ole koskaan koipien välissä.

Lähes jokaisella vastaajalla oli myös toinen tai toisia koiria, ja kaikkia pidettiin sosiaalisina, jotka tulevat hyvin toimeen perheen muiden schapendoesien kanssa. Poikkeuksena yksi, joka ei tule toimeen lauman muun rotuisen koiran kanssa ja toinen, joka puri laumaan hankittua pentua niin, että tarvittiin eläinlääkärin hoitoa, mutta tässäkin tapauksessa koirat tulevat tänä päivänä toimeen keskenään.

Jalostukseen oli käytetty noin puolta koirista ja noin joka neljäs vastaaja oli käyttänyt apuna jalostusneuvontaa. Jalostukseen jatkossa oli suunniteltu käytettävän noin puolta ja noin neljänneksen osalta ilmoitettiin, että niitä ei aiota käyttää jalostukseen. Myös "ehkä käytettävien" osuus oli noin neljännes.

Jalostukseen käytettyjen urosten ilmoitettiin astuneen normaalisti ja narttujen synnyttäneen normaalisti, kolmea narttua lukuun ottamatta. Vastauksissa oli mukana, sekä uroksissa että nartuissa koiria, joilla oli ollut yksi tai useampi pentue. Esiin ei tullut yhtään ongelmaa uroksen astumisessa tai emojen emo-ominaisuuksissa pentujaan hoitaessaan.

4.5 Ulkomuoto

Tällä hetkellä rodussa esiintyy matalaraajaisuutta, pitkärunkoisuutta, kapeakalloisuutta, epätyypillisiä liikkeitä, korkealla kannettuina häntiä, lyhythäntäisyyttä sekä pitkiä, pehmeitä turkkeja.

Rungon tulisi olla vain hieman korkeutta pidempi. Koirakannassa esiintyy liian matalaraajaisia ja/ tai pitkärunkoisia yksilöitä.

Kevyt luusto mahdollistaa sen, että schapendoes kykenee hyppäämään korkealle ja kääntymään nopeasti. Kannassamme esiintyy jonkin verran liian raskaslustoisia koiria.

Pään tulee rotumääritelmän mukaan olla lähes litteä, otsaurteen kohtuullinen ja kulmakaarien voimakkaasti erottuvat. Kallon leveys on hieman suurempi kuin etäisyys otsapenkereestä niskakyhmään. Rodulle ominaista on myös täyteläinen, leveä kuono. Kuonosan ylälinja on yhdensuuntainen kallon linjan kanssa. Schapendoesilla tulee olla rodunomainen, naurava ilme ja sen tulee reagoida ääniin kohottamalla korviaan. Ilmeen tulee olla avoin ja rehellinen, eloisa ja tarkkaavainen. Korvat eivät saa olla liian raskaat tai paksut, rustoiset. Kannassamme esiintyy jonkin verran liian kapeaa päätä, pitkää kuono-osaa ja liian raskaita, elottomia korvia.

Oikeat kulmaukset mahdollistavat rodunomaisen liikkumisen ravaajalle tyypillisellä askeleella, joten liikkeiden tulee olla keveät, joustavat ja energiaa säästävät. Koska työskennellessään schapendoes laukkaa mieluummin kuin ravaa, on sille tyypillistä tehdä ravissa aika ajoin korkeita laukkahyppyjä. Koirakannassa esiintyy epätyypillisiä liikkeitä, pitkiä, taaksepäin lennokkaita taka-askelia ja vastaavasti takaraajat rungon alla liikkuvia yksilöitä. Etuliikkeissä liian korkealle, ylöspäin nousevia askeleita.

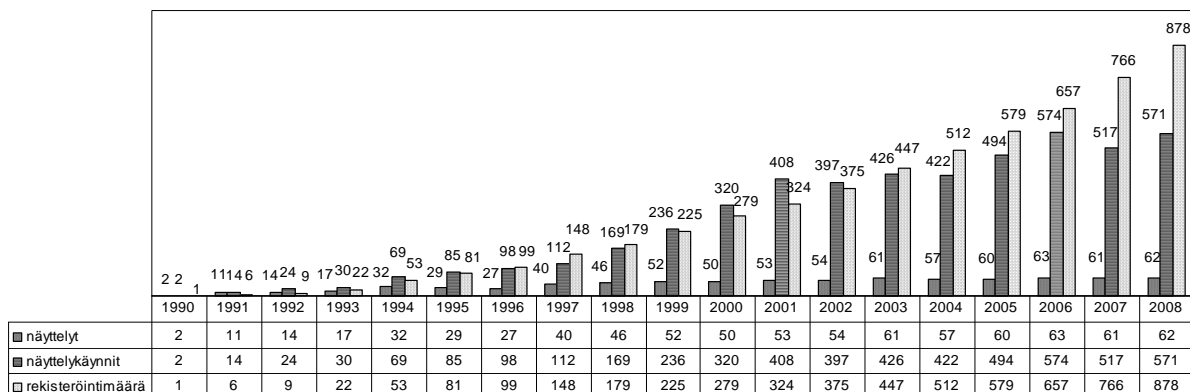
Hännän kantotapa on rodun erityispiirre. Koiran ollessa levossa häntä riippuu alaspäin, ravatessa se nousee melko korkealle ja heilahtelee hieman kaartuneena puolelta toiselle. Koiran laukatessa häntä ojentuu suoraksi ja hypätessä se toimii selvästi peräsimenä. Tarkkaavaisen koiran häntä voi nousta korkealle. Häntä ei kuitenkaan koskaan saa olla tiukasti selän päällä. Koirakannassa esiintyy koiria, jotka kantavat häntäänsä rodulle sopimattomasti pystyssä, liian korkealla, mutta ei kuitenkaan rotumääritelmän vastaisesti kiertyneenä selän päälle. Kannassa esiintyy jonkin verran myös lyhythäntäisyyttä, joka yhdessä korkean hännän kannon kanssa, vaikuttaa koiran yleisilmeeseen. Hännän tulee ylettyä vähintään kintereeseen. Myös vakavana virheenä ja viitteenä koiran luonteeseen voidaan pitää koiraa, joka esiintyy häntä tiukasti jalkojen väliin puristuneena. Hännässä ei myöskään saa olla nk. häntämutkaa.

Karva ei saa olla sileää vaan hieman laineikasta. Selvästi kihara tai säkkärä karvapeite ei ole sallittu. Karvat ovat hienolaatuiset ja kuivat mutta ennen kaikkea eivät koskaan silkkiset. Siellä missä karvapeite on pitkä, sillä on taipumus olla töyhtömäisesti koholla ja tällöin koiran ympärysmitta etenkin takaosassa vaikuttaa todellista suuremmalta. Suomessa esiintyy runsaasti liian pehmeä- sekä liian pitkä- ja liian runsasturkkisia koiria. Karvan tulee olla pitkä mutta jo 7 cm karva on riittävän pituista.

Koiranäyttelytoiminta

Schapendoes oli ensimmäistä kertaa mukana näyttelyissä vuonna 1990, **Ahvenanmaalla ja Helsingissä**. Rodun rekisteröintimäärään nähden tänä päivänä on paljon näyttelyharrastajia. Kansainvälisiin näyttelyihin osallistuu **usein jo yli 40** schapendoesia. **Eniten osallistujia oli vuonna 2006 järjestetyssä omissa erikoisnäyttelyssä Lahdessa, jonne hollantilaisen erikoistuomarin Roel v. Veen-Keurin arvioitavaksi oli tuotu 66 koiraa.**

Näyttelykäynnit 1990 - 2008

Vuosina 1990 – 2008 on ollut keskimäärin 6 schapendoesia/ näyttely.

Ensimmäinen Suomen muotovalion arvo myönnettiin vuonna 1991 urokselle Utrecht de La Richesse. Sama koira oli ensimmäinen Suomessa asuva koira, jolle vahvistettiin Kansainvälisen muotovalion arvo sekä ensimmäinen Voittaja-titteli, molemmat vuonna 1992. Ensimmäinen Suomen muotovalion arvo Suomessa kasvatetuille schapendoeseille myönnettiin 9.3.1995, sisaruksille Nalle-Haukun Astra ja Nalle-Haukun Abram ja kaksi kuukautta myöhemmin Nalle-Naukun Annekelle. Ensimmäinen Suomessa kasvatetulle schapendoesille myönnetty Kansainvälisen muotovalion arvo vahvistettiin 28.7.1997 Nalle-Haukun Astralle ja kahta viikkoa myöhemmin Nalle-Haukun Castorille, joka oli myös ensimmäinen Suomessa kasvatettu, ulkomaisen voittaja-arvon, Pohjoismaiden Voittaja 1995, saavuttanut schapendoes. Ensimmäiset ulkomaisen valionarvon saavuttaneet olivat Nalle-Haukun Astra, Nalle-Haukun Abram ja Nalle-Naukun Anneke, jotka saavuttivat Eestin muotovalion arvon vuonna 1995.

Vuoden 2008 loppuun mennessä on Suomen muotovalion arvon saavuttanut 156 ja Kansainvälisen muotovalion arvon 50 Suomeen rekisteröityä schapendoesia.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Yhdistys järjesti vuonna 2008 kasvattajapäivän, joka oli suunnattu niin kasvattajille kuin kaikille rodusta kiinnostuneille, myös uroksien omistajille.

Tavoitteiden toteutuminen ajanjaksolla 2004 – 2008 ja kokonaisuudessaan

TERVEET SILMÄT	
TAVOITE	Astutushetkellä alle 24 kk vanha silmätarkastuslausunto joka osoittaa, ettei koiralla ole perinnöllisiä tai perinnöllisiksi epäiltyjä silmänsairauksia.
TOIMENPIDE	Silmätarkastukset ja gPRA-geenitestausta, PRA sairauden kantajuuden selvittämiseksi.
TULOS	Jalostukseen käytetyt schapendoesit on silmätarkastettu ja tarkastushetkellä ovat olleet terveitä.

LONKKAKUVAUS	
TAVOITE	Lonkkakuvaus on suositeltavaa.
TOIMENPIDE	Lonkkakuvaus.
TULOS	Useimmat jalostukseen käytetyt koirat on lonkkakuvaus ja tuloksen C tai D saaneille on käytetty partneria jonka tulos on ollut A.

JÄLKEÄISTEN MÄÄRÄ	
TAVOITE	Jälkeläisten määrän ei tule ylittää 8 %:a
TOIMENPIDE	Vuosittainen jälkeläismäärien seuranta ja tilastotietojen julkaiseminen.
TULOS	Kenenkään jälkeläismäärä ei ole ylittänyt 8 %:a.

IKÄRAJOITUKSET	
TAVOITE	Käytettäväksi ei kelpaa narttu, joka on alle 18 kuukautta vanha, joka on yli 5-vuotias saadessaan ensimmäiset pennut, joka on yli 7 vuotta vanha tai jonka edellisen pentueen syntymästä on alle 10 kuukautta ja uros, joka on alle 12 kuukautta vanha tai joka ei astu tai anna astua normaalisti.
TOIMENPIDE	Suomen Kennelliiton rekisteröintimääräykset ja tiedottaminen
TULOS	Muutamaa urosta on käytetty jalostukseen ikäsuosituksesta poiketen. Nartut ovat yhtä lukuun ottamatta olleet yli 18 kuukautta vanhoja. Yksi ensisynnyttäjä on ollut 5-vuotta täyttänyt ja yli 7-vuotiaana synnyttäneitä on kaikkiaan 11, joista vain yksi yli 8-vuotias ja kaikki ovat synnyttäneet myös aiemmin. Pentueen syntymän väli on ollut alle 10 kuukautta tietyvästi vain kahdella nartulla.

RAKENNEVIRHEET	
TAVOITE	Vältettävä tekemästä yhdistelmää, jossa molemmilla vanhemmilla on liian matalat raajat ja/ tai pitkät rungot tai lyhyempi kuin kintereeseen ulottuva häntä ja/ tai korkealla kannettu häntä Ei tule käyttää koiraa, jolla on purentavika, hammaspuutoksia tai häntämutka.
TOIMENPIDE	Perusteltu tiedottaminen siitä miksi ei tule tehdä yhdistelmää, jossa molemmilla vanhemmilla on sama virheellisyys rakenteessaan tai jos koiralla esiintyy mainittuja hammasvikoja tai häntämutka.
TULOS	Vaikka matalaraajaisuus, pitkärunkoisuus, hännän pituus ja korkealla kannettu häntä on tiedotetun mukaisesti vahvasti periytyviä ominaisuuksia, ovat toiset kasvattajat tiedosta täysin piittaamattomia. Tietävästi kahta narttua lukuun ottamatta purentavikaisia schapendoeseja ei ole käytetty jalostukseen. Joitain schapendoeseja, joilta on puuttunut P1 ja P2-hampaita on käytetty jalostukseen. Tietävästi yhtään schapendoesia, jolla on häntämutka, ei ole käytetty jalostukseen. EJ-rekisteriin on häntämutkan vuoksi rekisteröity 3 schapendoesia.

SUKUSIITOSASTE	
TAVOITE	Yhdistelmän sukusiitosaste on oltava alle 6.25 %, laskettuna 5 sukupolvella.
TOIMENPIDE	Asiasta tiedottaminen ja rotujärjestön asettamat kasvatussuositukset.
TULOS	Pääsääntöisesti tehtyjen yhdistelmien sukusiitosaste on ollut alle 6.25 %, lukuun ottamatta muutamaa linjasiitosta, missä sukusiitosasteet ovat olleet huomattavasti minimisuositusta suuremmat. Enimmäkseen sukusiitosaste on ollut lähempänä nollaa kuin suositeltavaa ylärajaa.

SAIRAUKSIEN KANTAJIEN HUOMIOIMINEN	
TAVOITE	Ei tule tehdä yhdistelmää, jossa molempien vanhempien sukutaulussa 4. polvessa esiintyy koiria, joiden jälkeläisiä on sairastunut munuais- tai maksasairauteen tai esiintyy silmänsairauksien kantajia.
TOIMENPIDE	Sairauksista tiedottaminen ja rodulla oleva jalostuksen tavoiteohjelma.
TULOS	Silmäsairauksista kataraktan osalta tätä ei ole täysin kyetty noudattamaan, osaltaan siksi, että sairauden kantajuus on erittäin laaja-alaista ja viime vuosina on lisäksi löytynyt sairastuneita, iäkkäämpiä koiria, joilla on jo jälkeläisiä, toisilla myös jo 2. polvessa. Maksa- ja munuaisairaiden määrä Suomessa ja sen myötä kantajia on edelleenkin vain muutama ja tämän osalta on ohjetta kyetty täysin noudattamaan.

LISÄÄNTYMINEN JA EMO-OMINAISUUDET

TAVOITE	Jalostukseen tulee käyttää vain sellaisia koiria, jotka osaavat astua, antavat astua ja synnyttävät luonnollisesti. Pentunsa hoitamatta jättäneitä narttuja ei tule käyttää jalostukseen.
TOIMENPIDE	Tiedottaminen ja rodulla oleva jalostuksen tavoiteohjelma.
TULOS	Urokset ovat joitain yksittäistapauksia lukuun ottamatta osanneet astua luonnollisesti. Nartut ovat synnyttäneet luonnollisesti, ilman sektiota, joitain yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta. Tiedossa ei ole yhtään tapausta, jossa narttu ei olisi hoitanut pentujaan.
UROKSEN OMISTAJAN VASTUU	
TAVOITE	Uroksen omistajan vastuullinen toiminta
TOIMENPIDE	Jalostuksen tavoiteohjelma.
TULOS	Joitain yksittäisiä uroksen omistajia lukuun ottamatta, uroksen omistajat antavat uroksen jalostuskäyttöön, kunhan sitä joku vain kysyy, kysymättä yhdistelmän sopivuudesta sen enempää jalostustoimikunnalta kuin esimerkiksi koiransa kasvattajalta.
ULKOMUODON ARVIONTI	
TAVOITE	Kahdelta eri tuomarilta laatuarvosteluksi vähintään erittäin hyvä (EH). Vaihtoehtoisesti erikoistuomarin tekemä jalostustarkastus, jossa koira hyväksytään käytettäväksi jalostukseen.
TOIMENPIDE	Näyttelyaktiivisuus ja jalostustarkastuksien järjestäminen aina, kun se on mahdollista.
TULOS	Pääsääntöisesti jalostukseen käytettyjä koiria on käytetty arvioitavana näyttelyissä ja ne ovat saavuttaneet vaaditut laatuarvostelut ja monet niistä on myös jalostustarkastettu.
KASVATTAJAN VASTUU JA TOIMINTA	
TAVOITE	Edellytys, että kasvattaja antaa jalostustoimikunnalle yhdistelmästä tietoja niiden keräämistä varten laadittuja lomakkeita käyttäen. Kasvattajan vastuullinen toiminta ja työn suunnitelmallisuus niin, että kasvatusyöllä edesautetaan koirakannan pysymistä terveenä sekä populaation säilymistä laajana.
TOIMENPIDE	Jalostuksen tavoiteohjelma. Allekirjoitettu, Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumus.
TULOS	Joissain tapauksissa kasvattaja ei ilmoita tietoja tehdyistä yhdistelmistä. Jotkin toimivat täysin itsenäisesti, urosvalintoja ja kasvatusyötä tehdessään, kysymättä tiedossa olevista yhdistelmän riskeistä ja sen vuoksi eivät ehkä kaikilta osin ole tietoisia yhdistelmissään esiintyvistä riskeistä. Harmillisena seurauksena tästä on nähtävissä osin myös se, että näistä yhdistelmistä syntyneitä jälkeläisiä on jäänyt muilta kasvattajilta käyttämättä jalostukseen. Nähtävissä ei myöskään kaikkien kasvattajien osalta ole suunnitelmallisuutta, selkeää tavoitetta edesauttaa koirakannan pysymistä terveenä, ja edes oman kasvatuspopulaation saati laajempialaisen populaation säilymistä laajalalaisena, saati pysymistä edes nykyisellä tasolla.
JALOSTUSTOIMIKUNTA	
TAVOITE	Palveleva ja asiantunteva jalostustoimikunta
TOIMENPIDE	Pyrkimys on ollut saada toiminta toimivaksi, tiedon kerääminen ja julkaisut jäsenlehdessä sekä yhdistyksen nettisivuilla. Yhteistyö rodun kotimaan sekä muiden maiden yhdistyksien kanssa. Jalostusneuvojat ovat Suomen Kennelliiton jalostusneuvojien koulutuksen hyväksytyksi suorittaneita.
TULOS	Jalostustoimikunnalla on palsta jäsenlehdessä, pentuvälitys niin puhelimitse kuin nettisivuilla ja yhdistelmähyväksyntä- ja urostiedusteluihin vastaaminen. Toimikunnassa on ollut 2-4 jäsentä ja tällä hetkellä kaksi jäsentä, joista toinen on jalostusneuvojien koulutuksen suorittanut.

Vuosina 2004 - 2008 syntyi 73 pentuetta joista yhdistelmähyväksyntää ja/ tai urossuosituksista pyydettiin 16 pentueesta. Syntyneistä pentueista noin 30 ei täyttänyt kasvatusohjeita. Niistä noin 18:ssa molempien vanhempien sukutaulussa 4 polvessa esiintyy silmäsairauksien kantajia, 6 pentueessa sukusiitosaste oli enemmän kuin 6,25 % ja yhdessä narttu iältään 17 kuukautta. Näistä enin määrä koskettaa vuotta 2008, jolloin syntyneistä 17 pentueesta vain neljä täytti kasvatusohjeen suosituksen siitä, että molempien vanhempien sukutaulussa 4 polvessa ei esiinny silmäsairauksien kantajia ja 13 pentuetta ei tältä osin täyttänyt kasvatusohjeen suosituksia.

Viime vuosina ilmenneiden, iäkkäillä koirilla diagnosoitujen katarakta-tapausten vuoksi on ollut lähes mahdotonta tehdä yhdistelmiä, joissa olisi toteutunut se, että vanhempien sukutaulussa ei 4. polvessa saa esiintyä silmäsairauden kantajia. Kasvattajat ovat määrääkää noudattaen, aktiivisesti ja mainitsemisen arvoisesti, vapaaehtoisesti silmätarkistuttaneet jalostukseen käytetyt koirat ja ne ovat olleet terveitä.

Useimmat kasvattajat ovat ilmoittaneet syntyneistä pentueista, vaikkakaan eivät ole tiedustelleet yhdistelmän yhteensopivuudesta kovin aktiivisesti etukäteen ja yhdistyksen pentuvälityksessä on joitain lyhyitä ajanjaksoja lukuun ottamatta ollut tietoa syntyneistä, kasvatusohjeet täyttävistä pentueista.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

6.1 Visio

Schapendoesin tulee olla todellinen paimenkoira, ei vain luonteeltaan, vaan myös ruumiltaan ja sielultaan.

6.2 Rotuyhdistyksen tavoitteet

6.2.1 Yleiset tavoitteet

Rotuyhdistyksen jalostuksen tavoitteena on terverakenteisen, hyväluonteisen ja mahdollisimman rodunomaisen schapendoes-kannan ylläpitäminen ja kehittäminen. Tavoitteena on myös säilyttää sen monipuolinen toiminnallisuus ja käyttöominaisuudet. Schapendoesin luonne sopii hyvin seurakoiralalle, eikä se saa osoittaa ihmiselle vihamielisyyttä missään tilanteessa.

Tavoitteena on vaikuttaa kasvattajiin niin, että kasvattajat harjoittaisivat suunnitelmallista rodunjalostusta.

Tavoiteohjelman avulla pyritään ennaltaehkäisemään sellaisten periytyvien vikojen tai sairauksien leviämistä rodun kantaan, jotka alentavat koiran elinkykyä tai aiheuttavat sen elämän laadun alenemisen.

Näiden lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota geenipohjan laajuuteen, terveydellisiin seikkoihin, ulkomuotoon ja luonteeseen. Tavoiteohjelman liitteenä on schapendoesin virallinen rotumääritelmä ja rotumääritelmän tulkinta, jossa kuvataan rodun käyttötarkoitukseen, ulkomuotoon ja rakenteeseen liittyviä toivottuja ominaisuuksia.

6.2.2. Geenipohjan laajuus

Tavoitteena on schapendoesin geenipohjan laajentaminen mahdollisimman laajaksi. Koska schapendoesin jalostus on Suomessa lähtenyt kapealta siitospohjalta, toivotaan koiranjalostuksessa mahdollisimman laajan ulkosiitoksen harjoittamista.

Schapendoesien rekisteröinnit ovat viime vuosina kasvaneet ja rotuun on tullut mukaan uusia kasvattajia, mutta nähtävissä ei edelleenkään ole rodun rekisteröintimäärän räjähdysmäinen kasvaminen. Vuosittaiset penturekisteröinnit halutaan pitää edelleen vakaina ja oletettavissa olevan nousun tasaisena. Pienen kannan vuoksi tarvitaan edelleen ulkomaan tuonteja, ja siksi geenipohjaa laajentavat tuonnit ovat rodulle positiivinen asia.

Tavoitteena on yhdistelmän sukusiitosasteen pitäminen alle 6,25 %:ssa, laskettuna 5 sukupolvella.

6.2.3 Koiran terveys

Jalostukseen käytettävien koirien tulee olla terveitä ja hyväkuntoisia.

Tavoitteena on, että jalostukseen käytettävien koirien silmät on tutkittu perinnöllisten silmänsairauksien varalta.

Rotu halutaan pitää hyvin liikkuvana työkoirana, jonka edellytyksenä ovat terveet lonkat. Tavoitteena on, että jalostukseen käytettävien koirien lonkat on kuvattu.

Tavoitteena on saada kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä muista, myös satunnaisesti ilmenevistä sairauksista.

6.2.4 Ulkomuodolliset ominaisuudet

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin tulee kiinnittää erityistä huomiota runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota purentaan.

Schapendoes on säkäkorkeudeltaan 40 – 50 cm, normaalisti ja tasapainoisesti rakentunut paimenkoira. Tavoitteena on korkeuttaan pidempi runko. Välin maasta rintakehän alimpaan kohtaan tulee olla pidempi kuin etäisyys rintakehän alimmasta kohdasta säkään. Tavoitteena on välttää myös liian pitkää runkoa. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että schapendoes ei saa olla samanaikaisesti sekä matalaraajainen että pitkärunkoinen.

Schapendoes on luustoltaan kevytrakenteinen ja tasapainoisesti kulmautunut koira, jonka tulee kyetä hyppäämään hyvin sekä kääntymään nopeasti ja ketterästi. Uros painaa keskimäärin noin 16 kg ja narttu noin 13 kg. Raskas luusto ei ole tyyppillistä, mutta sitä ei kuitenkaan tule sekoittaa koiran kokoon. Tavoitteena on kevyt luusto, mikä mahdollistaa sen, että schapendoes kykenee hyppäämään korkealle ja kääntymään nopeasti.

Schapendoes on kevyesti ja joustavasti liikkuva koira. Tavoitteena ovat tyyppilliset ravaajan liikkeet, jolloin koira liikkuu vaivattoman näköisesti vailla turhaa energian käyttöä. Tavoitteena on myös välttää ylikulmautumista.

Yksi rodun erityispiirteistä on pään mittasuhteet ja muoto. Tavoitteena on lähes litteä kallo, missä otsauurre on kohtuullinen ja kulmakaaret voimakkaasti erottuvat. Tavoitteena on, että kallon leveys on hieman suurempi kuin etäisyys otsapenkereestä niskakyyhmyyn, kuono-osa on täyteläinen sekä leveä ja kallon linja on yhdensuuntainen kuono-osan ylälinja kanssa. Tavoitteena on, rodunomainen, naurava ilme ja liikkuvaiset, ääniin reagoivat korvat.

Hännän kantotapa on rodun erityispiirre. Tavoitteena on, että koiran ollessa levossa häntä riippuu alaspäin, ravatessa se nousee ja heilahtelee hieman kaartuneena puolelta toiselle. Tavoitteena on pitkä häntä, joka ulottuu vähintään kintereeseen. Tavoitteena on välttää liian lyhyitä ja korkealle kiinnittyneitä ja pystyyn nousevia häntiä.

Karvan tulee olla pitkää ja siinä pitää olla pohjavillaa. Rotumääritelmän mukaan jo 7 cm:n karva on riittävän pituista. Tavoitteena on, että karva on hieman laineikasta, hienolaatuista ja kuivaa. Päälaen karvapeite on runsasta ja schapendoesilla on viikset sekä parta. Perinteisesti schapendoes on ollut työkoira ja myös sen turkin tulee näyttää siltä. Tavoitteena on, että turkin tulee olla hoidettu ja takuton mutta ei ”laitettu”, ei edes näyttelyyn. Rodun kotimaassa schapendoes pestään harvoin, ainoastaan kun se on todella likainen ja silloinkin yleensä ilman shampooa. Koska turkin tulee olla karkeaa, oikeanlaatuinen turkki ei takkuunnu kovin helposti. Pohjavillaa ei saa repiä kammatessa irti. Koira pestään ainoastaan kun se on likainen. Turkkia ei trimmata. Tavoitteena on välttää ylipitkää ja silkkistä turkkia. Tavoitteena on esittää koirat luonnollisina, turkit hoidettuina mutta ei laitettuina näyttelyissäkään.

Rodulla kaikki värit ovat sallittuja ja värien kirjo on rodun rikkaus. Tavoitteena on, että rodulla olisi mahdollisimman laaja värien kirjo.

Tavoitteena on leikkaava purenta. Myös tasapurenta on hyväksyttävä.

Tavoitteena on, että tuomarit tuntisivat sekä schapendoesin rotumääritelmän että sen tulkintaohjeet ja välttäisivät äärityyppien suosimista. Tavoitteena on, että schapendoes ei muutu niinikutuksi Show-tyypiseksi roduksi.

6.2.5 Luonne

Tavoitteena on käyttää jalostukseen koiria, jotka ovat luonteeltaan valppaita, eloisia ja esiintyvät temperamentikkaasti. Hermostuneisuus tai vihaisuus ei ole schapendoesille kuuluvia luonteenpiirteitä. Vihaisia tai arkoja schapendoeseja ei saa missään tapauksessa palkita näyttelyssä tai käyttää jalostukseen.

Tavoitteena on, että schapendoes pystyy tarvittaessa suorittamaan myös paimennustyötä ja on luonteensa sekä ulkomuotonsa puolesta kykenevä osallistumaan tarvittaessa myös paimennuskokeeseen.

Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota nartun luonteeseen, sillä se elää yhdessä pentujensa kanssa niiden ensimmäiset elinviikot, ja käytöksellään opastaa pentuja reagoimaan ympäristöön. Nartun vaikutus pentuihin on sekä perinnöllinen että sosiaalinen. Uros vaikuttaa pentuihin perimän kautta.

Tavoitteena on luonteen ja käyttöominaisuuksien arvioinnin keinoina käytettävät MH-luonnekuvaus tai/ ja luonnetesti. Koiran luonteen arviointi ilman virallisia, kaikille samalla kaavalla suoritettavia testejä, on vaikeaa ja perustuu aina arvioijan puolueellisiin näkemyksiin. Testaamalla kaikki jalostukseen käytettävät koirat saadaan arvokasta tietoa rodun luonteesta ja vältettäisiin yhdistäjästä kahta samoilta luonneominaisuuksiltaan heikkoa koiraa keskenään.

Luonnetestissä mitattavien ominaisuuksien huomioiminen jalostuksessa

Luonnetestin osalta tavoitteena on, että schapendoesin tulisi selvittää testi niin, että kaikki eri osasuoritukset menisivät plussan puolelle. Testin loppupistemäärä ei käytännössä kerro mitään itse koirasta, vaan tulos on luettava eri osa-alueiden arvosanoista. Testituloksia tarkasteltaessa tulee aina myös muistaa schapendoesien alkuperäinen käyttötarkoitus ja verrata tuloksia sen vaatimuksiin. Luonnetestissä korkeat pisteet saanut koira ei siis välttämättä ole hyvä ja tyyppillinen schapendoes, vaan testi on hyvä väline kartoittamaan koirien ominaisuuksia osa-alueittain.

Tärkeitä luonnetestin osa-alueiden ominaisuuksia ovat hermorakenne, kovuus, luoksepäästävyys sekä toimintakyky. Nämä kaikki ominaisuudet ovat perityviä ja siksi niiden virallinen mittaaminen on tärkeää.

Jalostuskäyttöön aiottujen koirien luonteiden tulee olla tasapainoisia. Schapendoesin tulee olla hyväntahtoinen, luoksepäästävä ja avoin, ja siksi ei ole suositeltavaa käyttää arkoja tai hermostuneita koiria jalostukseen. Myös schapendoesin rotumääritelmä luokittelee hermostuneisuuden ja aggressiivisuuden rodussa hylkääväksi virheeksi.

6.3 Rotuyhdistyksen strategia

Pyrkimys on vaikuttaa kasvattajiin tietoa jakamalla. Schapendoesilla ei esiinny juurikaan perinnöllisiä sairauksia tai vikoja. Käyttämällä jalostusvalintojen tukena saatavissa olevia tutkimustietoja, voidaan vaikuttaa kannan pysymiseen edelleenkin terveenä ja geenipohjan säilymiseen laajana. Geenipohjan säilyttämisen ja laajentamisen tavoitteeseen pyritään rajoittamalla suosituimpien urosten liikakäyttöä, ja pyrkimällä vaikuttamaan kasvattajiin niin, että maahantuodut koirat sekä tehtävät yhdistelmät laajentaisivat geenipohjaa mahdollisimman paljon. Ensisijaisena tarkoituksena ei ole rajata koirien käyttöä, vaan pyrkiä minimoimaan suurimman riskin sisältävät yhdistelmät. Kriteerinä käytetään yhdistyksen tietokannassa olevia sairaustietoja pentujen vanhemmista ja niiden sisaruksista ja aikaisemmista pentueista.

Ulkomuodon osalta jalostukseen käytettävistä koirista tulisi olla saatavilla vähintään kahden eri ulkomuototuomarin lausunto, ja heiltä näyttelyssä saatu laatuarvostelun arvosana vähintään ”erittäin hyvä”. Vaihtoehtoisesti koiran tulisi olla rodun erikoistuomarin tekemässä jalostustarkastuksessa hyväksytty jalostukseen.

Yhdistyksen apuna rodun jalostuksessa toimii hallituksen nimeämä jalostustoimikunta, jonka tehtävänä on tietojen ylläpitäminen, tilastoiminen ja julkaiseminen. Jalostustoimikunta järjestää myös jalostustarkastuksia ja julkaisee rekisteröintitietoja. Jalostustoimikuntaan valittavat jäsenet sitoutuvat pitkäjänteiseen tietojen keräämiseen ja tietojen hyväksikäyttöön jalostustiedusteluja käsiteltäessä.

Valittaessa jalostusyksilöitä on huomio kiinnitettävä erityisesti kokonaisuuteen, rodun tyyppiin, luonteeseen ja terveyteen. Arkuus on ei-toivottu luonteenpiirre ja se periytyy vahvasti. Arkojen koirien käyttämistä jalostukseen tulisi ehdottomasti välttää. Arka koira ei ole harrastuskäyttöön helposti motivoitavissa ja koulutettavissa. Jalostuksellisesti vilkkaus ja aktiivisuus tulee myös osata erottaa hyperaktiivisuudesta, levottomuudesta ja hermostuneisuudesta, sillä ylivilkkaus ja keskittymiskyvyttömyys voidaan lukea ei-toivottuihin ominaisuuksiin. Epätavallisen ulkomuodon tai luonteen omaavia schapendoeseja ei tule käyttää jalostukseen. Jalostukseen käytettävän schapendoesin tulee olla kaikin puolin terve.

Jalostukseen käytettävän schapendoesin tulee olla silmätarkastuksella terveysilmäiseksi todettu. Ikääntyneiden ja siten jo jalostuksesta poistuneiden mutta jalostukseen käytettyjen koirien silmät tulisi tarkastuttaa vielä vanhemmalla iälläkin.

Yhdistys pyrkii järjestämään kasvattajapäiviä, joilla käsitellään koiran kasvattamiseen liittyviä yleisiä asioita sekä schapendoesien jalostukseen liittyviä erityispiirteitä.

Yhdistys toimii tiiviissä yhteistyössä rodun kotimaan yhdistyksen sekä muiden maiden schapendoes-yhdistysten kanssa. Yhdistys vie osaltaan eteenpäin terveiden schapendoesien jalostusta tiedottamalla Suomen koirakannasta ja sen terveystutkimustuloksista. Yhdistys pyrkii yhteistyössä rotujärjestönsä kanssa osallistumaan ulkomuototuomareiden kouluttamiseen siihen suuntaan, että epätavillisia schapendoeseja ei näyttelyissä palkittaisi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

VAHVUUDET

- erinomaiset suhteet rodun kotimaahan
- hyvät suhteet muihin isoihin populaatioihin
- kotimaalleen tärkeä rotu
- rodun erinomainen luonne
- jäsenistön mielenkiinto rotua ja sen kehittämistä kohtaan
- kasvattajat ovat pääsääntöisesti sitoutuneet rotuyhdistyksen kasvatsohjeisiin
- kasvattajien omaehtoisesti teettämät terveystutkimukset
- rodun monipuolinen toiminnallisuus

HEIKKOUEDET

- terveystietojen saanti muualta Euroopasta
- pienestä populaatiosta johtuvat rajoitukset
- yhdistyksen resurssit
- tuontikoirien hankintavaikeudet
- kasvattajat eivät ole sitoutuneet ohjeisiin
- tyyppierot
- eri linjojen vähäisyys
- koirakannassa esiintyvät perinnöllisen kataraktin kantajat ja sairastuneet koirat

MAHDOLLISUUDET

- taloudellisen kasvun mukanaan tuoma pentujen kysynnän lisäys
- kannan geenipohjan laajeneminen
- kasvattajien asiantuntemuksen kehittäminen
- yhteistyö muiden maiden vastaavien organisaatioiden kanssa
- tuontikoirien, mahdollisesti erilaiset sukulinjat
- laaja-alainen jalostuskäyttö ja sen myötä kannan geenipohjan laajeneminen
- tyyppierot
- rodun monipuolinen toiminnallisuus
- jäsenistön mielenkiinto rotua ja sen kehittämistä kohtaan
- MH-luonnekuvaus luonteen määrittelyä varten
- geenitutkimusmahdollisuudet
- DLA-monimuotoisuus tutkimus
- osallistumisoikeus palveluskoirakokeisiin

UHAT

- tuontien terveystaustojen tuntemattomuus
- rodun suosio näyttelyissä ja siitä johtuva kasvatuksen lisääntyminen ja pentujen ylläpito
- kannan geenipohjan pieneneminen
- tuontikoirien käyttö geenipohjaa laajentamattomasti
- liian läheiset sukulaisparitukset
- rodun monipuolisuuden toiminnallisuuden kadottaminen
- eri linjojen vähäisyys
- koirakannassa esiintyvät perinnöllisen kataraktin kantajat ja sairastuneet koirat
- luonteissa esiintyvä arkuus
- palveluskoirakokeiden osallistumisoikeuden menettäminen

Mahdollisuudet ja uhat sisältävät tällaisessa nelikenttäanalyysissä yleensä samoja asioita. Asia näyttää erilaiselta riippuen siitä, mistä tarkastelukulmasta sitä katsoo.

6.5 Varautuminen ongelmiin

RISKI	SYY	VARAUTUMINEN	VÄLTTÄMINEN	MERKITYS
Tuontien terveystaustojen tuntemattomuus	Terveystietoja ei ole saatavilla	Jatkuva, aktiivinen yhteistyö muiden maiden rotuyhdistyksen kanssa	Vaatimus tutkituista, terveistä vanhemmista	Perinnöllisiä sairauksia ja vikoja Suomen koirakantaan
Rodun suosio näyttelyissä ja siitä johtuva rekisteröintien lisääntyminen	Kaikki rodun edustajat, myös huonot pärjäävät näyttelyissä ja niitä halutaan käyttää jalostukseen	Tuomareiden kouluttaminen ja schapendoesien omistajien valistaminen	Kasvattajat ovat realistisia, rodun ja oman koiransa tuntevia. Kasvatustyön suunnitelmallisuus ja jatkuvuus. Kasvattajan vastuun tunteminen	Jalostuskäyttö epätyypillisillä koirilla. Kaikille syntyville pennuille ei ole riittävästi kysyntää ja jälkeläiset eivät ole hyviä rodun edustajia.
Kannan geenipohjan pieneneminen	Pieni koirakanta kokonaisuudessaan	Oman kasvatustyön jatkuvuuden suunnitteleminen	Harkitseva, mahdollisimman ulkolinjainen jalostuskäyttö	Rotu muuttuu liian sisäsiittoiseksi
Tuontikoirien käyttö geenipohjaa laajentamattomasti	Eri sukuisia koiria käytetään jalostukseen sisaruksille tai muuten lähisukua oleville koirille.	Oman kasvatustyön suunnitteleminen ja uroksen jalostuskäytön rajoittaminen	Tuontikoirien käyttäminen erisukuisille koirille	Ei tuo mitään rotuun mitään uutta, lisää vain määrää
Liian läheiset sukulaisparitukset	Halu linjata kuviteltuun huippukoiraan	Oman kasvatustyön suunnitteleminen ja ”jalostaminen järjellä, ei tunteella”	Astuttaminen ulkomailla, uuslinjaiset tuontikoirat tai muut eri vaihtoehdot Suomessa. Kasvattajan vastuun tunteminen.	Rotu muuttuu liian sisäsiittoiseksi. Ei tuo mitään uutta rotuun, lisää vain määrää. Riski saada esille perinnöllisiä sairauksia ja vikoja.
Arkuus luonteessa	Arkojen yksilöiden käyttäminen jalostukseen	Luonteen seuranta ja testaaminen, hyödyntämällä MH-luonnekuvausta ja luonnetestiä. Kasvattajien rehellisyys itselleen	Arkoja yksilöitä ei tule käyttää jalostukseen	Arkuus kasvaa voimakkuudeltaan sellaiseksi, että siitä koituu haittaa koiran elämälle, harrastuskäyttö toiminnalle ja koiran normaalille pidolle
Perinnöllinen silmäsairaus: katarakta	Pieni koirakanta kokonaisuudessaan ja lähes jokaisen koiran linjoissa esiintyvät kataraktan kantajat	Silmätarkastukset	Terveiden vanhempien käyttäminen jalostukseen	Sairastuneen koiran näön heikentyminen ja mahdollinen sokeutuminen
Perinnöllinen silmäsairaus: (PRA) verkkokalvon etenevä surkastuma	Pieni koirakanta kokonaisuudessaan ja joidenkin koirien linjoissa esiintyvät PRA:n kantajat	gPRA-geenitesti kantajuuden selvittämiseksi	Terveiden vanhempien ja mahdollisimman tervelinjaisten yksilöiden käyttäminen jalostukseen sekä sairauden kantajan käyttäminen jalostukseen ainoastaan ei-kantajan kanssa	Sairastuneen koiran sokeutuminen.
Sydänvika: PDA	Vian todellisesta levinneisyydestä ja kantajista ei ole varmaa tietoa eikä periytyvyydestä	Kuluvana vuonna on käynnistynyt ulkomainen geenitutkimus ja yhteistyö muiden maiden rotuyhdistyksen kanssa	Vian tunnistaminen ja leikkauksella korjattujen yksilöiden sulkeminen pois jalostuksesta.	Vakavan terveydellisen vian leistyminen Suomen koirakantaan

6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi

6.6.1 Jalostustoimikunnan kokoonpano

Yhdistyksen hallitus nimeää yhdistyksen jäsenistä jalostustoimikuntaan **jäsenet**, joiden toimikausi on kolme (3) kalenterivuotta. Jalostustoimikunta valitsee keskuudestaan eri toimihenkilöt ja voi erityiskysymyksissä kutsua kuultavaksi ns. asiantuntijajäseniä.

Jalostustoimikunta kokoontuu tarvittaessa ja tekee päätöksensä kollegiaalisesti. Toimikunta on päätösvaltainen kun vähintään puolet sen jäsenistä on läsnä. Päätöksiä voidaan tehdä myös puhelinkokouksessa.

6.6.2 Jalostustoimikunnan jäsenet

Jalostustoimikunta nauttii yhdistyksen jäsenistön luottamusta.

Tämä perustuu siihen, että toimikunnan jäsenet:

- ovat kiinnostuneita rodun jalostuksesta
- ovat valmiita kouluttautumaan rotuun ja rodunjalostukseen liittyvissä asioissa
- heillä on kyky käsitellä asioita luottamuksellisesti (vaitiolovelvollisuus)
- heillä on diplomaattista asiankäsitelytaitoa
- heillä on kyky työskennellä ryhmissä
- heillä on tarpeeksi objektiivisuutta

Toimikunnassa on jollakin jäsenellä oltava:

- riittävät tiedot genetiikasta
- kokemusta schapendoesien kasvattamisesta
- mahdollisimman laajat tiedot schapendoesien perinnöllisistä sairauksista

On suositeltavaa, että jalostusneuvojat ovat Suomen Kennelliiton jalostusneuvojien koulutuksen hyväksytysti suorittaneita.

6.6.3 Jalostustoimikunnan tehtävät

Jalostustoimikunta vastaa kaikkiin jalostukseen liittyviin kysymyksiin. Jalostusneuvonta on puolueetonta ja siinä huomioidaan koko käytettävissä oleva koiramateriaali ja pyritään pitämään rodun geenipohja laajana.

Toimikunnan tehtävänä on rodussa esiintyvien sairauksien seuranta, niistä tiedottaminen ja niiden johdosta tarvittaviin toimiin ryhtyminen sekä jalostustietoarkiston ylläpitäminen. Lisäksi tehtäviin kuuluvat kasvattajien koulutus ja informointi, yhteistyö kasvattajatoimikunnan kanssa sekä yhteydenpito muiden maiden vastaaviin organisaatioihin.

Jalostustoimikunnalla on yhdistyksen jäsenlehdessä oma palsta. Palstalla julkaistaan Suomen Kennelliitosta tulleet rekisteröinti- ja terveystutkimustiedot sekä tiedot suunnitelluista yhdistelmistä. Tiedot yhdistelmästä perustuvat kasvattajan tekemään kirjalliseen ilmoitukseen, joka on tehty yhdistyksen lomakkeelle. Vuoden ensimmäiseen jäsenlehteen toimikunta laatii yhteenvedon jalostukseen käytetyistä schapendoeseista ja niiden jälkeläisten määrästä viimeisen kymmenen vuoden ajalta.

Jalostustoimikunta tiedottaa jalostustoimikunnan alaisuudessa toimivalle pentuvälitykselle vaatimukset täyttävistä yhdistelmistä.

6.6.4 Jalostuskoiralle asetettavat suositukset

Jalostukseen käytettäväksi ei kelpaa schapendoes, josta ei ole saatu riittäviä tietoja sen arvioimiseksi.

Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla astutushetkellä alle 12 kk vanha silmätarkastuslausunto joka osoittaa, ettei koiralla ole perinnölliseksi oletetuista silmäsairauksista: kataraktia, PRA:ta, RD:tä (asteita 1-3, eli MRD, GRD ja TRD), PHTVL/PHPV:n asteita 2-6 tai todettuna PPM. Geenitutkimus (gPRA), PRA-silmäsairauden kantajuuden selvittämiseksi on suositeltavaa mutta ei pakollista.

Hyväksyttävää on tehdä yhdistelmät, joissa vanhemmat ovat:

- toinen aa/++ (terve / ei kantaja) ja toinen aa/++ (terve / ei kantaja)
- toinen aa/++ (terve / ei kantaja) ja toinen ab/+ (terve / kantaja).
- jos vain toinen vanhemmista on tutkittu ja todettu terveeksi mutta kantajaksi (ab/+), tulee myös toisen vanhemmista olla tutkittu ja saanut tuloksen aa/++ (terve / ei kantaja).

Hyväksyttävää ei ole tehdä yhdistelmää jossa:

- molemmat vanhemmat ovat terveitä mutta kantajia (ab/+)
- molemmat vanhemmat ovat saaneet tulokset bb/-- (sairas / kantaja)

Lonkka- ja kyynärkuvaus on suositeltavaa, mutta ei pakollista

Jalostukseen käytettävän schapendoesin jälkeläisten määrän ei tule ylittää 8 % schapendoes-kannasta Suomessa laskettuna edellisen vuoden loppuun kymmenen edellisen vuoden kokonaisrekisteröintimäärästä.

6.6.5 Asiat, joihin kiinnitetään huomiota

Niin kutsuttu uusintayhdistelmä ei ole hyväksyttyä paitsi, jos aiemmin tehdystä yhdistelmästä on rekisteröity korkeintaan kaksi pentua.

Kasvattajan tulee välttää tekemästä yhdistelmää, jossa molemmilla vanhemmilla on:

- liian matalat raajat ja/ tai pitkät rungot
- pitkä selkäosa
- lyhyempi kuin kintereeseen ulottuva häntä ja/ tai korkealla kannettu häntä

Jalostukseen ei tule käyttää koira, jolla on purentavika, hammaspuutoksia tai häntämutka.

Jalostukseen tulee käyttää koiria geenipohjaa laajentavasti sekä nk. ulkolinjaista jalostusta, missä yhdistelmän sukusiitosaste on alle 6,25 %, laskettuna 5 sukupolvella.

Jalostusyksilöitä valittaessa ei tule kiinnittää huomiota vanhempien väriin.

Kasvattajan ei tule tehdä yhdistelmää, jossa molempien vanhempien sukutaulussa 5 polvessa esiintyy koiria, joiden jälkeläisiä on sairastunut munuais- tai maksasairauteen tai sairastunut muuhun vakavaan mahdollisesti perinnölliseen sairauteen. Kasvattajan ei tule tehdä yhdistelmää, jossa molempien vanhempien sukutaulussa 5 polvessa esiintyy perinnölliseksi oletettuun silmäsairauteen sairastuneita koiria, tai jossa molempien vanhempien sukutaulussa 3 polven sisällä esiintyy silmäsairauksien osalta kataraktan, PRA:n, RD:n (asteet 1-3, eli MRD, GRD ja TRD), PHTVL/PHPV:n asteiden 2-6 tai todetun PPM:n kantajia.

Koska tarkkaa tietoa tremorin eli tahdosta riippumattoman vapinan syistä ei ole saatavilla, ei tule tehdä yhdistelmää, jossa molemmilla vanhemmilla on mainittu vika.

Suosittelavaa on, että koiran luonteen määrittelemiseksi se olisi osallistunut luonnetta määrittävään testiin, ja jalostukseen ei käytetä rotutyypillisestä luoneesta selkeästi poikkeavaa koira.

Kasvattajan tulee käyttää jalostukseen vain sellaisia koiria, jotka osaavat astua, antavat astua ja synnyttävät luonnollisesti. Keinosiemennyksen tulisi olla vaihtoehto ainoastaan siinä tapauksessa, että kyse on esimerkiksi ulkomailla asuvan koiran käytöstä. Kasvattajan tulee kiinnittää huomioita myös emon emo-ominaisuuksiin, ja pentunsa hoitamatta jättäneitä narttuja ei tule käyttää enää jalostukseen.

Lisäksi vaatimuksia ei täyty:

- narttu, joka on astutushetkellä alle 24 kuukautta vanha
- ilman perusteltua syytä narttu, joka on astutushetkellä yli 5-vuotias saadessaan ensimmäiset pennut
- narttu, joka on astutushetkellä yli 8 vuotta vanha
- narttu, joka on jo synnyttänyt 5 pentuetta tai jonka edellisen pentueen syntymästä on alle 10 kk
- koira, jolla on rotumääritelmän mukaan vakavia virheitä, mm. luonne
- uros, joka on alle 12 kuukautta vanha
- koira, joka ei astu tai anna astua normaalisti

Hallitus voi myöhemmin tarpeen mukaan tarkentaa näitä suosituksia.

6.6.6 Uroksen omistajan vastuu

Uroksen omistajan ei tule antaa urostaan huonokuntoiselle tai epätyypilliselle nartulle. Uroksen omistajan tulee osaltaan varmistua yhdistelmän sopivuudesta yhdistelmänä. Varmistaa että astutettava narttu täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset ja luovuttaa uroksensa astutukseen vain vaatimukset täyttävälle nartulle ja terveysseikat huomioon ottaen vain mahdollisen turvalliseen yhdistelmään.

Uros tulee poistaa jalostuksesta, mikäli sen todetaan runsaasti periyttävän jotakin virhettä tai sairautta.

Uroksen omistajan ei tule antaa jalostukseen sellaista koiraa, joka ei osaa astua luonnollisesti ja antaa urosta jalostukseen vain sellaiselle nartulle, joka antaa astua luonnollisesti.

Uroksen omistajan on osaltaan huolehdittava siitä, ettei uroksen vuosittainen pentumäärä ylitä 8 %:a Suomen schapendoes-kannasta laskettuna kymmenen edellisen vuoden kokonaisrekisteröintimäärästä.

Uroksen omistajalla on aina päätösvalta uroksensa käytöstä.

6.6.7 Näyttelysuositus/ulkomuodon arviointi

Jalostukseen käytettäväksi hyväksytään schapendoes, joka on virallisessa näyttelyssä saanut kahdelta eri tuomarilta laatuarvosteluksi vähintään erittäin hyvä (EH).

Vaihtoehtoisesti hyväksytään rodun erikoistuomarin tekemä jalostustarkastus, jossa koira hyväksytään käytettäväksi jalostukseen.

6.6.8 Koiran kauppa ja kasvattajan vastuu

Pentujen luovuttaminen

Pennut luovutetaan uusille omistajille aikaisintaan 7 viikon ikäisinä. Pennun kaupasta tai sijoituksesta tehdään kirjallinen sopimus Suomen Kennelliiton lomakkeita käyttäen. Kasvattaja luovuttaa pennun omistajalle rekisteritodistuksen, kirjalliset rodun hoito-ohjeet, kirjalliset ruokintaohjeet sekä tietoa rodun perinnöllisistä sairauksista, niiden merkityksestä ja kyseisen pennun mahdollisuudesta sairastua ja sairastumisen aiheuttamista toimenpiteistä ja niistä mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista. Kauppakirjaan merkitään kasvattajan tiedossa olevat mahdolliset terveydelliset riskit.

Kasvattajan vastuu

Kasvattajan tulee toimia kasvatustyössään nk. hyvän kenneltavan mukaisesti. Kasvattaja on yksin vastuussa kasvattamistaan pennuista. Kasvattajan tulee valita nartulle tavoiteohjelman vaatimukset täyttäviä uroksia ja noudattaa tarkasti tätä sitoumusta sekä jalostusohjelmassa annettuja ohjeita. Kasvattajan on oltava rehellinen omassa kasvatustyössään ja hänen tulee kunnioittaa myös toisten kasvattajien työtä. Kasvattajan tulee käyttää jalostukseen vain sellaista narttua, joka täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset ja poistaa narttu jalostuksesta, jos sen todetaan periyttävän runsaasti jotain sairautta tai virhettä. **Kasvattajan ei tule käyttää jalostukseen ulkomuodoltaan tai luonteeltaan epätyypillistä schapendoesia tai sellaista yksilöä, joka ei anna astua tai astu normaalisti. Kasvattajan tulee myös omalta osaltaan aloittaa pentujen sosiaalistaminen ja mahdollistaa niiden kehityksen jatkuminen täysipainoisiksi, sosiaalisiksi rodun edustajiksi varmistamalla, ettei käytä jalostukseen narttua, joka ei hoida pentujaan ja jatkamalla pentujen sosiaalistamista niiden eri ikävaiheissa kasvattajan luona ollessaan.** Kasvattajan tulee välttää nk. matadorijalostusta ja käyttää mahdollisimman monia erilinjaisia uroksia tai käyttää jalostukseen erilinjaisia, ulkomaisia uroksia ja mahdollisuuksiensa mukaan hankkia erisukuisia koiria, esim. tuonnilla.

Kasvattajan työ on suunnitelmallista niin, että hän kasvatustyöllään edesauttaa koirakannan pysymistä terveenä sekä populaation säilymistä laajana.

Kasvattajan tulee seurata pentujen kehitystä ja tarvittaessa neuvoa ja opastaa omistajia heidän ongelmissaan. Kaikissa jalostukseen liittyvissä epäselvissä tilanteissa on suositeltavaa neuvotella asioista myös jalostustoimikunnan kanssa. Kasvattajalta edellytetään, että hän antaa jalostustoimikunnalle yhdistelmästä tietoja niiden keräämistä varten laadittuja lomakkeita käyttäen. Jos pennussa ilmenee selviä perinnöllisiä vikoja tai sairauksia, tulee kasvattajan ilmoittaa niistä jalostustoimikunnan lisäksi myös uroksen omistajalle. Toimikunnalle tulisi ilmoittaa koiran kuolinsyy silloin, kun koira kuolee muuhun kuin onnettomuuteen tai korkean iän mukanaan tuomiin sairauksiin.

Kasvattajan oletetaan olevan Suomen Kennelliiton jäsen ja allekirjoittaneen Suomen Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja käyttävän sen mukaisesti Suomen Kennelliiton sopimuslomakkeita kaikissa koirakaupan sopimustapauksissa.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Seuranta tapahtuu yhdistyksen vuosikokousten yhteydessä hallituksen antaessa kuluneen vuoden toimintakertomuksen. Toimintakertomukseen on jo aiempina vuosina sisällynyt osio myös jalostustoimikunnan työstä. Tiedot ovat jäsenistön käytettävissä, kun jalostuksen tavoiteohjelmaan sisältyvät tutkimus- ja rekisteröintitilastot sekä tehtävien yhdistelmien sukusiitoskertoimet julkaistaan yhdistyksen lehdessä. Lisäksi tutkimus- ja rekisteröintitilastot julkaistaan myös vuosikirjassa. Mikäli asiat niin vaativat, yhdistys voi milloin tahansa kokoontua sääntöjensä puitteissa ylimääräiseen yleiskokoukseen käsittelemään jalostuksen tavoiteohjelmaa tai muita rodun jalostukseen liittyviä asioita.

Vuoden ensimmäisessä jäsenlehdessä julkaistaan tieto jalostukseen käytetyistä schapendoeseista ja niiden jälkeläisten määrästä lukuna sekä prosentteina viimeisen kymmenen vuoden ajalta laskettuna. Tilastot ja tulokset on lisäksi reaaliaikaisemmin seurattavaissa Suomen Kennelliiton KoiraNet-tietojärjestelmästä.

Tavoiteohjelman ensimmäinen 5-vuotis kausi on ollut 2004 – 2008. Rodun tavoiteohjelma kaudelta 2009 - 2013 tarkistetaan 5 vuoden kuluttua, vuonna 2014.

8. LÄHTEET

- Suomen Schapendoes ry:n jalostustoimikunnan arkisto
- Suomen Kennelliitto ry:n / KoiraNet: rekisteröinti- ja terveystutkimustiedot sekä koe-, kilpailu ja näyttelytulokset
- Vereniging de Nederlandse Schapendoesin (Hollannin rotuyhdistyksen) julkaisut
- Vuonna 2004, kasvattajille osoitettu kysely pentueissa esiintyneistä sairauksista ja vioista, sekä koirien luonteista ja mahdollisista lisääntymiseen liittyvistä ongelmista
- Kysely vuonna 2009, tavoiteohjelman päivitystä varten, koskien terveyttä, luonnetta ja ulkomuotoa, sekä jalostuskäytössä olleiden osalta lisäksi lisääntymiseen liittyviä asioita
- Saki Paatsama - Terve ja sairas koira

9. LIITTEET

- Schapendoesin rotumääritelmä ja sen tulkinta
- Pentuelista (Suomessa syntyneet pentueet 1989–2008)
- Tuontikoirat (1989–2008)